

לעני ולגל תעזב אתם אני יהוה
 אלהיכם: פ חמישי כג וידבר יהוה אל
 משה לאמר: כד דבר אל בני ישראל
 לאמר בחדש השביעי באחד לחודש
 יהיה לכם שבתון זכרון תרועה
 מקרא-קדש: כה כל מלאכת עבודה
 לא תעשו והקרבתם אשה ליהוה: ס
 7 כו וידבר יהוה אל משה לאמר: כו אך

תשובק יתהון אנא יי אלהיכון:
 כג ומלי' יי עם משה למימר:
 כד מלי' עם בני ישראל למימר
 בירחא שביעאה בחדר יירחא יהי
 לבון ירחא דוכרן יבבא מערע
 קדיש: כה כל עבדת פלקנא לא
 תעבדון ותקרבון קרבנא קדם יי:
 כו ומלי' יי עם משה למימר:
 כז ברם בעשרא יירחא שביעאה

הדין יומא די
 קדיש יהי
 נפשתיכון ותו
 יי: כה וכל ע
 בקרן יומא
 דכפוריא הוא
 קדם יי אלה
 אנשא די לא
 הדין וישתיצ
 אנש די תעבו
 יומא הדין ואו

לקט בהיר

רשי

לח) אין זה ב' דרשות, אלא פירושו הנח אותו שם, את
 הפאה הנח במחנה, ואת הלקט הנח שם במקומו במקום
 שפלו, והטעם שאין לך לסייע לאי מהם, שאין במתנות עניים
 טובת הנאה לבעלים כמו בתרומה שנותן לכהן שיראה, ורז"ל
 במ"כ חלקוהו לבי משום יגדיל תורה ויאדיר (ב"ב), ומה
 דנטר רבינו לומר זאת כאן ולא פירשה בפ' קדושים, הוא
 משום שרק מיתורא אמרו כן, שצריך פעם אחד לומר מעוזב
 אותם שאם עבר וקרא את הפאה או לקט את הלקט לעלמו
 צריך ליתנו לח"כ אפילו כבר עתנו ואפילו, והוא כמו ללו

בזוכו (מ"ס): תעזב. הנח לפניכם והם ילקטו, ואין
 לך לסייע לה' לאחד* מהם (מ"כ י"ט ע"י - פאה ב' ז'): אני
 ה' אלהיכם. נאמן לשלם שכר^ל: (כד) זכרון
 תרועה. (זכרון) פסוקי זכרונות* (ופסוקי שופרות^ה)
 (מ"ס), לזכור להם עקידת יחזקאל* שקרצ תחתיו חיל
 (ר"ה ע"ז): (כה) והקרבתם אשה. המוספים
 האמורים בחומש הפקודים^כ (במד' כ"ט): (כו) אך.
 כל אכין ורקין שבחורה מיעוטין (הן) ^כ (כ"ר ח' י"ד),
 שנינו נוסחאות * את אחד * זכרון.

מכפר הוא לש
 שבעות י"ג): כו
 ובתפלה מ"ד, וב
 ובכסות נקיה
 שנינו נוסחאות * על שא
 וקלם מפרשים הי
 רבינו לפרש אותו
 שבכסות (ואפשר
 משום דכלל מקוב

הניתק לעשה (והשיב את הגוילה) כדאיתא בב"ק ל"ד ופסקו ר"מ במו"ל, ומאומרו כאן מעוזב אותם פעם ב' דרשו בו
 דרשה זו (מ"ל): (טל) לעיל בפ' קדושים אני ה' שאחר מתנות אציונים פירש רבינו דיין ליפרע ואינו גובה וכו' (והוא
 מת"כ), וכאן אמר להפך, לפי דרכינו באות הקודם שהוא כמו והשיב את הגוילה, נכון הוא כפתור ופרת, למי שגולו ולוקחו
 אמר הכתוב שם אני ה' דיין ליפרע, ולמי שמקיים העשה להחזירו אמר כאן אני ה' לשלם שכר (ב"ב): (מ) הגם שצריך
 לומר גם פסוקי מלכיות, אבל לא מפקוק זה למדו אותו מו"ל, אלא מפקוק (במד' י"י) והיה לכו לזכרון וגו' אני ה'
 אלקיכם, ורבינו לא נחית להביא כל ההלכות, רק מה שנחון לו לפרש פשטי הכתובים, וכאן קשה לו מה זה זכרון תרועה, ולא
 אמר יום תרועה כמו בפ' פנחס, והגם שכבר דרשו בו יום תרועה בחול זכרון תרועה בשבת, זו אסמכתא היא אסמכו מו"ל
 גזירתם על הכתוב, ואינו פשוטו, שהרי במקדש היו תוקעין אפילו בשבת, רק גזירת חכמים בגזולין משום שבות, והאמת שגם
 לומר מלכיות זכרונות שופרות הוא ג"כ חיובא דרבנן והפסוק רק אסמכתא, אבל נוכל לדחוק ולומר ולפרש הכתוב זכרון
 תרועה שעל ידי שאתם מריעין בשופר של חיל אתם מזכרים לפני לעוב, ולזה תקנו מו"ל פסוקי זכרונות ושופרות (ג"א),
 ובספיה"ק דברי דוד כתב שלהזכיר מלכיות זכרונות ושופרות היא חיובא דאורייתא, והם שאמרו מו"ל שחכמים תקנוס הוא
 הנוסחא, אבל עלם הדבר הוא מן התורה: (מא) כן הוא בגמ', אמר ר' אבהו למה תוקעין בשופר של חיל אמר הקב"ה
 תקעו לפני בשופר של חיל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכו', אבל בת"כ שדרשו פסוק זה לא נזכר דרוש זה אלא זה לשונם:
 זכרון אלו הזכרונות תרועה אלו השופרות עכ"ל, מכל מקום בהכרח שעל דרוש זה סמכו דרשחם, שאל"כ היאך יאל להם
 מחיבת תרועה פסוקי שופרות (רא"ם): (מב) כבר כתב רבינו זאת ציוס ח' דפסקת, וחזר לכותבו כאן, לפי שהפסיק
 שבעות באמצע ושם לא הזכיר הכתוב המוספין כלל אלא קרבנות הלחם שחון למוספין, אל תאמר שגם ברה"ה הוא כן
 והקרבתם אשה לכבוד התקיעות חון למוספין (ב"ב): (מג) למדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר (לשון רש"י), כי באחד
 לחדש יהיה לכולכם יום זכרון תרועה שמהיו כולכם נידונים לפני, אך יהיה למקצתכם צעשור לחדש הזה יום הכפורים

להעריך
 כז. יום הכ
 פיר
 קודש וכלא עיו
 מלד עלמנו, ומי
 ועינוי
 כח. וכל מו
 טי
 קיג) כל למדך ש
 כדי שיהיה לנו כ
 במלכה.

בצנין צני"ם גימ' גכסורי
 בצרי סנין ג' צ"ס

בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם
 הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם
 אֵלֶיךָ לַיהוָה: כח וְכָל־מְלֶאכֶה לֹא
 תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם
 כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: כט כִּי כָל־הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר לֹא־
 תַעֲנֶה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וַנִּכְרְתָהּ
 מֵעַמּוּתָהּ: ל וְכָל־הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה כָל־
 מְלֶאכֶה בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְהִאֲבֹדְתִי

הדין יומא דכפוריא הוא מערע
 קדיש יהי לבון ותענון ית
 נפשתיכון ותקרבון קרבנא קדם
 יי: כח וכל עבדא קא תעבדון
 בכרן יומא הדין ארי יומא
 דכפוריא הוא דכפרא עליכון
 קדם יי אלקכון: כט ארי כל
 אנשא די קא מתעני בכרן יומא
 הדין וישתיצי מעמקא: ל וכל
 אנש די תעבד כל עבדא בכרן
 יומא הדין ואובד ית אנשא ההיא

לקט בהיר

רשי

מכפר הוא לשבים ואינו מכפר לשאינם * שבים (ח"כ) -
 שבוטח י"ג: מקרא קדש. קדשהו בכסות נקיה
 ובתפלה (ח"ג), ובשאר ימים טובים במאכל ובמשתה
 ובכסות נקיה ובתפלה (ח"ט): (ל) ודאבדתי. לפי
 שינוי נוסחאת על שאים.
 וקנח מפרשים היה לפנייהם מאמר זה מזויין על פסוק ל"ה על מקרא קדש הגאמר בכסות, ונדחקו בטעמים למה איתר
 רבינו לפרש אותו שם, ומלשון רבינו נראה בעליל שאמר מאמרו על יוה"כ, הגם שבת"כ דרשוהו חז"ל על מקרא קדש
 שבכסות (ואפשר שזה היה טעות המדפיסים והמעתיקים לכחצו בכסות), והא דלא פירשו רבינו בהודמנות ראשון אלל פסת,
 משום דבכל מקום אמר הכתוב מקרא קדש אלל לא תעשה מלאכה, א"כ אין שום הכרת, ונראה פשוט ששייך על השגיחה,

אור החיים

להעירך שנחכוין גם כן לדרכ שכתבתי:
כז. יום הכפורים וגו' מקרא קודש וגו' (י"ג)
 פירוש בלא אמלעות קריאתם אותו
 קודש ובלא עינוי שמתענים בו הוא יום כיפורים
 מלד עלמו, ומעתה יש שכר למות קריאת קודש
 ועינוי בו מלבד ריוח הכפרה (י"ג):
כח. וכל מלאכה וגו' כי יום כיפורים. נתינת
 טעם זה (י"ט) הוא על דרך מה שאמרו
 בסוטה דף מ' שאין אומרים פסוקים כשהכניס
 מצרכין העם, והטעם אמרו זה לשונם כלום יש
 עבד שמצרכין אותו ואינו מאזין עד כאן,
 ולדרך זה אמר וכל מלאכה לא תעשו והטעם
 כי יום כיפורים הוא פירוש כי עילמו של
 יום מכפר ויש לך אדם שהזמן מכפר עליו
 והוא עסוק במלאכתו, והמשכיל על דבר
 עילמו של יום לבדו יבין המכפר כי הוא (י"ט)

אור בהיר

ק"ג) בא למרן השינוי שאלל יוה"כ אמר חיבת הוא ואלל מקרא קודש אמר יהיה. ק"ד) שאין זה עלה טובה לקרא מקרא קודש
 כדי שיהיה לנו כפרה, שהרי מכפר בלא קריאה, אלל מזהו בפני עצמה. ק"ט) פי' מה טעם בשביל שמכפר אסור
 במלאכה. ק"ז) ואם כן כל שכן הוא, שכביכול עומד כל היום ומכפר עלינו והיאך ניחא אותו ונלך למלאכתנו.

כח א כב כג כד
כה כו כז כח כט
ל א ב ג ד ה ו ז ח ט י
יא יב יג יד יו יז יח יט
כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט
כ" יכ יל ימ ינ יס יפ יס
י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט
כ" יכ יל ימ ינ יס יפ יס

הקדמה

המקשה והאומע דלבר ליה מאס הדינא דכפרה ויהא מנוול אלא
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה

רבינו הגאון

במקשה דהא ויהא מנוול אלא כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה

הקדמה

המקשה והאומע דלבר ליה מאס הדינא דכפרה ויהא מנוול אלא
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה

הקדמה

המקשה והאומע דלבר ליה מאס הדינא דכפרה ויהא מנוול אלא
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה
בפרק בתענית (ע"ב דף סו) פסי' מאס הדינא
מקשה לר' יוחנן דהא מאס הדינא כפרה
לך עור אבן של עין וכן דקאמר ר' יוחנן ויהא מנוול אלא
כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה

שעם מן גומא שקורין מיי' בתענית צבור הגור על הגשמים
דמין נמכת תענית דין (א) אביר געולה מקנה: בדריעה
מין פעם: בדריעה: קמל של כמות תענית: בדריעה: של גשמים:
יוצא בקב שלו. כנשט. קב שקט: ר' יוחנן ימי חיה וימי אומר וימאמר
תורה אלא מנוול אלא כפרה בזה דבר כי מזה רבי יוחנן ימי חיה

שעם ביום הכפורים עמר רבי יוחנן בר נחמיה
ער רגלו ואמר אני ראיתי את רבי יודען בן
זכאי אשכנזי בנדה של שעם ביהודה ואמנה
ליה בתענית צבור מאי יזיל לא שגא אמר
רבה בר בר חנה אני ראיתי את רבי אלעזר
דמן גנה שרא אבן הכפורים ליה כיום הכפורים מאי איל
צבור ואמנה ליה ביום הכפורים מאי נפיק
לא שגא רבי יודען נפיק בדריעה אמר רבי יוחנן
בדריעה רבא נפיק (בדריעה) רבה בר בר חנה
הוא כ"כך מדרא אבדיה נפיק מחיבי רבי
בר רבא "הקדמה יוצא בקב שלו דברי רבי
מאר"ו ו"י ו"י אומר וימי חיה וימי חיה
לצאת ביום הכפורים "אמר אב"י הו"ה
דאית ביה כרחוק ויהא גשמים תענית אמר ליה
רבא ואי לא מנא יהא כרחוק משוי ליה מנא
ועוד כל תענית דלא מעלל היא ביהודים מי
אמר הוא רבה בר בר חנה תורה דר' ר' יוחנן
סדרא אבדיה נפיק ועוד מרקיטי סמא
אי ש"ו ל' בות קמול כרחוק סמא מכלל
דרישא לא בראות ליה כרחוק עסקין אלא
אמר רבא לעולם דכ"י מעלל הוא ושבת
ברא פליגי מר סבר גורנין דילמא שבת
ואתי' לאתי' ר' אבהו ובר סבר לא גורנין
אזנן רבנן "תענית כרחוק גבול חרץ
מנעילת הסגול מאי שגא בעילת הסגול
דאמר אינש עבדי ליה הך נמי אמר אינש
עבדי ליה דריעה ויכח אימר מאחבל עבדי
ליה סגול נמי אמר מאחבל עבדי ליה סגול
אי אפשר דמאחבל עבדי ליה דאמר
שמואל האי מאן דבעי למיטע מעבא
דמיתרתא לסיס כסאני וליגני הוא מותרין
לבתחלה קמי אלא הך רלאו רביהו
גור כות רבנן הך דריעהויהו הוא לא גרו
בנה רבנן דאמר אב"י "אמרה ליה רביתיה
דינוקא מא גמרא ומשרא גרל פורתא
בינתא בכותרתא גרל פורתא תבורי מאני כ"י

הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן

הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן

הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן

הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן
הא דרבה ובין לר' מאני גויזי דפרדא לכניה ומחרי הוה ר' יוחנן

ואי דלא קמי נבי ק
דלא כרין ליה טלי ג
מכשורי נדי שקורין לעך
מכשורי על קמחי רגלי

מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי

מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי

מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי

מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי

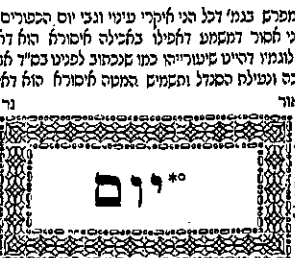
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי
מכשורי על קמחי רגלי

מסכת יומא עם פירושי רש"י ועם פ"י הרב רבינו נסים א שלימי הגבורים

6

אמ"ת: כתיב הכהן והזקן... רש"י: וכו'... פירוש: וכו'...

הם הכוונה אסור באבילה... המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

יום הכוונה אסור באבילה... המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

הגבורים אסור באבילה... המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

דברי ר'... פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

הגורל... פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

המטה המלקך והכלה... פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור... פירוש: וכו'...

המאור הקטן... פירוש: וכו'...

המאור הקטן... פירוש: וכו'...

המאור הקטן... פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

פירוש: וכו'...

מִסָּאב עַד רְמֵשָׁא: מֵא וְכַר רְחֵשָׁא
 רְחֵשׁ עַל אֲרַעָא שְׁקָצָא הוּא קָא
 וְהָאֵבֶל: מֵב כִּל רְמֵהֲלָךְ עַל מְעוּהוּ
 וְכַר רְמֵהֲלָךְ עַל אֲרַבַּע עַד כִּל

הָעֶרְב: מֵא וְכַל־הַשָּׁרֵץ הַשָּׁרֵץ עַל־
 הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָבֵל: דִּמְב כִּל →
 הוֹלֵךְ עַל־גָּחֹן וְכַל | הוֹלֵךְ עַל־אֲרַבַּע

לקט בהיר

רש"י

להשלימה (מ"ל), אבל אין זה מספיק, שא"כ למה לא פירש רש"י כן בפעם ראשונה בפסוק כ"ד, אלא פשוט הוא שצריך טעילה ואין הכחוש ואין רש"י צריך לאומרו, אלא רבינו צא לתוך הוא"ו של ועמא שאין לו שום קשר עם הקודם, וכי מפני שכיבס בגדיו הוא טמא עד הערב, לזה מירך שהוא באופן שפירשנו לעיל אצל כלים טמאים בפסוק ל"ב במים יוצא (ואף לאחר הטעילה) ועמא עד הערב (ורק ואח"כ) וטהר, וכן הוא כאן אלא שנשאר הטעילה בכח ועליו חזר לאומרו וטמא עד הערב, ולזה לא פירש רש"י כן בפסוק כ"ה אלא נטר עד דמפרש פסוק ל"ב במים יוצא וגו' שבה חזין מה שמפרש כאן (ד"ד), והש"ח כחב זאת ברמז כל שהוא

שמש: (מא) השורין על הארץ. להוליא את היחושין שבכליסין^(ט) (ושבולין), ואת הזחין^(ט) שבצדשים (ח"ט - חילין פ"י), שהרי לא שרנו על הארץ אלא בחורף האוכל, אבל משינאו לאויר^(ט) ושרנו הכי נאסרו: לא יאכל. לחייב על המאכלים^(ט) כאוכל (ח"ט), ואין קרוי שרן אלא דבר נמוך קצר רגלים^(ט) שאינו נראה אלא כרוחש ונד: (מב) הולך על גחון. זה נחש (סס - סס), ולשון גחון שחייב^(ט), שהולך שח ונופל על מעיו: כל הולך. להביא השלשולין^(ט), ואת הדומה לדומה^(ט) (סס - סס): הולך על ארבע. זה

ואמר עליו „והנראה לי כתבתי“, וכבר כתב כן בשה"ק דברי דוד: פח) פירש"י מין קטניות לידרא"ש בלע"ז: פט) פירש"י רזוג"ש וכמין יחושין הן אלא שבצדשים זיזין שמן עכ"ל: צ) וזה דוקא כשהתחילו להיות כשהפרי היה כבר במלואו, אבל אם היו כבר בשעת שהפרי היה מחובר באילן א"כ כששרנו בפרי כאילו שרנו בארץ שהלא מחובר הוא לארץ ונאסרו אפילו לא יצאו לאויר, והא לך לשון רש"י בחולין שכיון שמהלכת החולעת בחורף הקישות והיא מחוברת לקרקע הרי היא כשורפת על גבי קרקע, אבל אם החליעה במלואו מותרת החולעת, במה דברים אמורים כשלא יצאו לאויר העולם אבל אם יצאו הרי שרנו על הארץ ונאסרו עכ"ל: צא) פי' על הארץ לאו דוקא קרקע, שכל אויר העולם נקרא ארץ, ואפילו נשאר על הפרי, ואפילו רק מקצתו יצא, ואפילו חזר לחוד הפרי, ופשוט שכל ספק בזה לאומרא, לפיכך כל זה נאמר להלכה ולפרש פשטיה דקרא, אבל לא למעשה חו"ש: צב) כבר אמר הכתוב לעיל פסוק י"ג בשרץ המים לא יאכלו, ופירשו בו לחייב את המאכלין, ושם פירש רבינו הכתוב, והוא הדין כאן שאין חילוק בין שרץ המים ובין שרץ הארץ, ואמר הכתוב דבר א' ב' פעמים, חד להאכיל לגדולים וחד להאכיל לקטנים, ולזה דקדק רש"י במקום אחד לומר „קטנים“ וכאן השמיטו: צג) פי' אין בשרנים סימן טהרה ועומאה, וממילא שאין בהם ספיקות, אלא כל שהוא נמוך שרץ הוא וחייב המאכל אותו לאחרים, וכעין זה פירש רש"י לעיל פסוק י"ג אחר שפירש לחייב את המאכלין, כלומר זהיר ושומר כשאתה נותן ומוכר דבר מאכל לאחרים שלא יהיה בו חשש איסור: צד) פי' אין גחון פירושו מעים או כרס, אלא מושאל הוא על נחש ההולך על כריסו, והוא לשון ארמי, וחז"ל משתמשין בו (כתובות מ"ט:): ההוא גברא גחין ונשקיה, גחין לחיש ליה לרצא (ב"ב ל"ב:): ועוד: צה) פירש"י חולעים ארוכים כנחש והן הנמלאות באשפה עכ"ל: צו) פי' אפילו אינו דומה ממש כמו השלשולין שדומין לנחש שאין לו לא ידים ולא רגלים, שאפילו יש לו קצור רגלים והולך על גחווו וכדומה:

אור החיים

החוספת עליה^(ט) כ"ג, דממה שאמר הכתוב שנחכוין הכתוב להשוות העומאה לדין אכילה בין (מלכים ב' ע') בחלק ירעאל ואכלו הכלבים חלמא לשיעור צין לשאר דברים לזה אם היה צא ללמד כל אכילת כלבים שמה אכילה וכי, ואם כן ללד פרעו הדינים צריך להוסיף דברים רבים, וכסף

אור בהיר

קמא) פי' דף כ"ג בכורות.

ית ויהי

ק"ח:

משא
 ט און
 אוכל
 אומר
 יאכל
 ואון
 משא,
 צבית
 זיעור
 - מה
 הערב

יהיה
 שמה
 אפשר
 מטמא
 צבמה
 „בה“
 דוקא
 ג, אבל
 וומאה
 האוכל,
 ג, אלא
 קודם
 זה אין
 אכילה,
 הושא
 לדרוש
 ידענו
 כיצום
 יש לא
 רבינו

הכלב וכתבו

עַד כָּל־מַרְבֵּה רִגְלִים לְכָל־הָאָרֶץ
הָאָרֶץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֵאָכְלוּם כִּי־
שֶׁקֶץ הֵם: ל מֵ אֱלֹהֵי־שֶׁקֶצוֹ אֶת־
נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הָאָרֶץ הָאָרֶץ וְלֹא
תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם: מ ד כִּי אֲנִי

סניאות רגלאין קבל רחשא
דרחש על ארעא קא תיבקנון
ארי שקצא אנון: מן קא תשקצו
ית נפשתיכון בכל רחשא דרחש
וקא תסתאבון בהון ותסתאבון
פון בהון: מן ארי אנה יי אלהכון

לקט בהיר

רש"י

עקרב. (סג - סט): כל. להביא את החפישות,
אשקצו"ע בלע"ז, ואת הדומה לדומה (סג - סט):
מרבה רגלים. זה דלל, שרץ שיש לו רגלים מרובו
ועד זנבו"ע לכאן ולכאן (סג - סט), וקורין לנטפיד"ש:
(מג) אל תשקצו. באכילתן"ע (מעילה ע"ז), שהרי
כתיב נפשותיכם ואין שיקוף נפש במגע, וכן ולא
תטמאו באכילתן"ע: ונטמאתם בם. י"אס אתם
מטמאין בהם בארץ אף אני מטמא אתכם בעולם
הבא ובישיבת* מעלה (יומא ל"ג): (מד) כי אני ה'

שינוי נוסחאות: ובישיבה של מעלה.

אור החיים

בבחר לשון לדיק:

שיכון לומר שרובין ישראל להזכר לכל יכנסו
לפיהם אפילו בהיסח הדעת, כי ההפרש שבין
השוגג למזיד"ע (במליאות זה כשוגג כמזיד, כי
החיעוב יעשה מעשהו בנפש אדם אפילו בהיסח
הדעת, אלא שיסתנה הפגם במעשה מזיד תעשה
נפשו שקן ובשוגג תטמא נפשו ותעמעם, והוא
אומר ולא תטמאו ונטמאתם בם"ע). ולריך האדם
להזכר בחוספת זכירות וזרחות בכל דבר אשר יכנס
בגדר ספק שיקוף זה, ומה גם בזמנים אלו שמהם
האוויר והארצות כולן יחד ואין לך גידולי קרקע שאין
בהם מכשיקוף שומר נפשו ישמור את הדבר:
מד. כי אני ה' אלהיכם. פירוש ונטמאתם
אומה ישראלית לקדושה ועברה שלא
בחר ה' ליקרא אלוה אלא לישראל, לזה לריך
להרחיק מן העומאה:

אור בהיר

קמז) מולעים שפירשו מפירות לאויר העולם אפי' חזרו אח"כ.
רמ"ל. קמז) שהם ז"ל לא הולאו זה מהכחוב. קמז) פ"י ההפרש דוקא לענין עונש אבל לנטמא אין הפרש. קמז)
חסר אל"ף, מלשון טמא, כלומר ב' דברים מטמא ונטמא.

ותתקדשון
קדיש אן
נפשתיכון.

אלהיכם.
והתקדשם
והייתם
למעלה
עליהם
שאלו
ארבע
שינוי נוסחאות
ומלכו
דבוק
והתקדשם
ולעיל
אמר
אלא
בלאו
מנשרם
לאכילה
לא יכל,
נאות
הם שרץ
נפשותיכם
בהון

והתקדי

לכל יכנס
(חולין כ"ג)
לדיקים
איבור
עוד
לכל
וחזר

לטמא
הכחוב

החם יונק תינוק והולך מנכרית ומבהמה טמאה ואין חוששין ביונק שקץ וכדמוכח בשמעתא דריש בנות כותים [שם]:

וגרעניות דעתיה לא קשה מידי, שלא ראו חכמים להחמיר אלא במידי דאיסורא, אבל הכא כשהמאכל הוא מותר אלא שהשעה אסורה ראו חכמים להקל בו כיון דריביתיהו בהכי והכתוב מסר הדבר להם, וכי האי גוונא חילקו התוספות בפרק קמא דחולין [ה, ב] וצדיקים בההיא דהשתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כל שכן, והו"מ שנואה לי בזה:

והתירו לקנב ירק ולפצוץ אגוזים מן המנחה ולמעלה וכו'. עיקר הטעם שלא התירו אלא מן המנחה ולמעלה, משום דקודם המנחה נראה כמתקן לצורך היום. אבל מה שכתבו עוד הר"ן [שבת מב. ב ד"ה גרינין] והרב המגיד ז"ל [שביחא עשור א, ג], דמן המנחה ולמעלה כיון שהוא סמוך לערב דומה כמי שיש לו פת בסלו ולא אתי למיכל מיניה, אבל קודם מנחה חוששין דילמא אתי למיכל מיניה, אינו מחזור כמו שכתבתי בסוף סימן תרי"ב בסייעתא דשמיא. ופירוש קניבה, יש מפרשים [רמב"ם שביחא עשור א, ג] להסיר ממנו עלין המעופשין לתקן [אותם] לאכילה, וכתב הרב המגיד ז"ל [שם], דלפירוש זה, לא מקרי "בורר" אלא מתוך פסולת גמור או מין אוכל ממין אוכל [אחר], אבל זה הכל מין אוכל אחד הוא, ואין עלין אלו פסולת גמור ולא ראויין להקרות פסולת ואפשר שראויין לאכילה על ידי הדחק, וכיון שכן אין בזה אלא משום שבות כשבת והותר ביום הכפורים, ע"כ. ויש מפרשים, דהיינו לנחק העלים מן הקלחים כדי להשוותן שיהיו מוכנים לתתכן. ועיקר הפירוש הוא דהוי הדחת ירק, והכי מוכח בירושלמי בפרק מקום שנהגו [נפחים פרק ד הלכה ד]. וכן כתב המגיד [שם] בשם הרמב"ן [שבת קיד, ב ד"ה ומה] והרשב"א [שם ד"ה יוה"כ] ז"ל. ומיהו לא התירו אלא דוקא מידי דהוי אוכל נפש, אבל לתקן פחילות ולהכינם ללילה וכיוצא לא התירו, והכי איתא בירושלמי בפרק מקום שנהגו [שם], ועיין מה שכתבתי בריש סימן תרי"ט בסייעתא דשמיא:

וסה שכתב [הגה] ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים. פירוש בקרקע מרוצף דלית ביה משום אשווי גומות, ועיין כמה שכתבתי בסוף סימן תרי"ב בסייעתא דשמיא:

סימן תרי"ב

א [האוכל ביום הכיפורים] ככותבת הגסה חייב וכו'. תנן בריש פרק בתרא דיומא [עג, ב], האוכל ככותבת הגסה כמותה וכגרעניה חייב. ובגמרא [סוף עה, ב] בעי רב פפא ככותבת שאמרו בגרעניה או בלא גרעניה. ופירש רש"י ז"ל [ריש עט, א] דמספקא ליה אי וכגרעניה ממש קאמר, או דילמא או [בגרעניה] [בגרעניה*] כמו "חלץ ועשה מאמר" דפרק רבן גמליאל דהוי פירוש חלץ או עשה מאמר. והקשו על זה התוספות [ד"ה כותבת] דמאי מיבעי ליה, על כרחך בתרויהו משערין, דאי או קתני, מכדי לא שנו להדדי דאי אפשר לצמצם שיהו שוין כותבת בלא גרעין וגרעין בלא כותבת, ואם כן לימא השיעור הפחות חייב, וכל שכן אי אכל שיעורא רבא. ומכח זה פירשו דהכי קא מבעיא ליה, כותבת הגסה דקתני היא וגרעניה דהיינו כותבת כברייתה עם הגרעין, וכגרעניה דקתני היינו פירוש ועוד גרעין אחד בלא כותבת דהוי תרי גרעינין וכותבת, או דילמא כותבת הגסה דקתני בלא גרעין משמע, "וכגרעניה" היינו גרעין שבאותו כותבת ותו לא. ופירוש זה תמוה בעיני טעמי, חדא, דמדקתני [יומא עג, ב] כל האוכלים מצטרפין לככותבת משמע ולא בעינן תרי גרעינין, ועוד דמאי האי

צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו, הא כביצה בעי סוכה, ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה, השתא שתי כותבות בלא גרעינין לא הוה כביצה כותבת הגסה וגרעניה מי הוי יתירה מכביצה, ומשנינן דאין הכי נמי, ואמר רב פפא גופיה היינו דאמרי אינשי תרי קבי דתמרי חד קבא דקשייתא וסריח. ואם איתא דכותבת הגסה דקתני הוה תרי גרעינין וכותבת, מאי קשיא לך, והכי נמי מוכח ודאי מההיא דאיתי רב פפא דאמרי אינשי, דבעי לאתויי דהיכא שהאוכל והגרעין בשוד עורף הגרעין על האוכל:

גם מה שפירשו עוד, דהכי קמיבעיא ליה [בגרעניה] [בגרעניה] דהיינו לאחר שנתמעך חללה, או שלא [בגרעניה] [בגרעניה] פירוש כברייתה ממש קודם שנתמעך חללה, אינו מחזור כל הצורך דלפירוש זה למסקנא דאסיקנא "גסה איתמר, כל כמה דגסה" היינו לומר דמשערין קודם שנתמעך חללה, ובירושלמי [שם פ"ח הלכה ב] אסיקנא הפך מזה, דצריך למעך את חללה לחומרא (דמצ"י) [דאי אכיל כמה וכגרעניה בלחוד בלא חללה מיתייב, ולכן המחווה יותר בעיני הוא פירוש רש"י ז"ל. והרמב"ם [שביחא עשור ב, א] והטור [ריש סימן זה] והרב ז"ל שלא ביארו מכל זה כלום, על כרחי למימר דלא מפרשי כפירוש ראשון של תוספות, דאם כן הוה לה לפירוש דבעינן תרי גרעינין וכותבת, אלא מפרשים כפירוש בתר: של תוספות או כפירוש רש"י, וכתבו סתם "כותבת הגסה כדאסיקנא ד"גסה איתמר כל כמה דגסה", ועוד שכבר ביארו דהו פחות מכביצה (כ) מעט ולפיכך סתמו הדברים, ודוק:

ומה שכתב [ושיעור זה שוה לכל אדם] בין לננס בין לעגול פ"ט הבשן, כן מבואר שם [פ, ב] בגמרא אלא דכולי עלמא מייחב דעתיהו טובא ועוג מלך הבשן פורתא, [ע"כ]. ומיהו קים להו לרב: דבבבציר מכותבת לא מייחבא דעתיהו דכולי עלמא אפילו פורתא דאם לא כן ליחייבו אפילו בבבציר מכותבת דומיא דעוג מלך הבשן ודע ומבואר שם [יומא עה, ב] כברייתא ובמשנה פרק ג' דכריתות י' [ב], דאחד האוכל אוכלים המותרים או שאכל אוכלים האסורי כגון פיגול נותר וטבל ונכילות וטריפות וחלב או דם וכיוצא, הרי ז חייב כרת משום אוכל ביום הכפורים:

ג [אכל וחזר ואכל] אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד ס' אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין] וכו'. פירוש שיעור שהיית [דאכילה] [האכילה] נכנס [כ] [ב] שיעור אכילת פר אבל ליכא לפירוש דשיעור אכילת פרס הוא בין אכילה לאכילה וכדמוכח מההיא שכתב הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות מאכל אסורות [הלכה ט] בכל איסורין שבתורה גבי שתייה שאם שו מתחילת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתית רביע מצטרפין, [וגם] [ואם] איתא דשיעור שהיית השתיה נכללת בכ שיעור רביעית, כיון שהפסיק הרי שהה טפי מרביעית ולא משכו לה לדין זה שום מציאות - דהא ודאי ליתא, דההיא דמשער [בשהייה] [בשתיית] כדי רביעית הוא כדרך שתייה בינונית וכו' כדידיה משערין, וההיא שיעור משכחת לה כמי ששתה מק הרביעית בבת אחת במהרה, וכן כתב בספר לחם משנה [שביחא עי ב, ד ד"ה שחא, הראשון]. וכן מוכח ודאי לישנא דתוספתא [יומא פר הלכה ד] דקתני אם שהה מתחילת אכילה, ולא קתני בין אכי לאכילה. והכי מוכח בהדיא בכריתות בפרק אמרו לו [יב, ממתניתין דתנן כמה ישהה האוכל שני חצאי זיתים כאלו או קליות דברי רבי מאיר והחכמים אומרים עד שישהה מתחלה ועד כדי אכילת פרס, כלומר שאם שהה יותר מכדי אכילת פרס או יותר מכדי רחל ראילה אינו מצטרפין. ואם איתא דכדי אכ

מבצור בני צמחאן
בולבא מפל אלון חנוך גפאל
חנוך בולבא

12

Jacob ben Meir Tam.
1155-1213

ספר הישר

לרבנו תם

חלק השאלות והתשובות

מדויק ומזוקק על פי כתב יד

עם תקונים והגהות מר' אפרים זלמן מרגליות

ועם הערות

כאח

שרגא המכונה פייש ראזענמהאל

אב"ד דק"ק ברעסלוי יע"א.

ברלין.

בדפוס צבי הירש ב"ר יצחק איטצקאווסקי.

תרנ"ח.

מהדורה חדשה

פעיה"ק ירושלים תובב"א

ד"ר ב

דברי המת, דרבא נוסא אמר דרבנן היא ועשאוהו כשל תורה ולא תיקונה אלא לנבי
מת שיש לו יורשים. דמתנת שכיב טרע כעין חידוש הוא דכמקצת בלא קנין לא
השו לשמא תטרף דעתו עליו ולכולהו נכסי חששו ואין צריך קנין. הלכך נבי גר
שאין לו אב מוריש לא תקנה דמילתא לא שכיחא היא. ואע"ג דרב מארי לירתו
בקרובה הוה והיה לו לרבא להחזיר משום רוח חכמים. שמא ההיא דקדושין נבי
מלוה הוא דעביד ליה ניח נפשיה אבל בפקדון לא אמרינן הכי. דהלוח מעות מן
הגר תניא התם ועלה אמרינן רוח חכמים . . .

ב. (בענין להאכיל בנים קטנים ביה"כ).

76 ועל המאכלים קטנים שלא הניעו לחינוך נראה היתר גמור דאמרינן (א) מדיחה אשה
ידה במים ונותנת פת לבנה קטן ועוד גזרו על שמאי להאכיל כשתי ידיו.
ואם יבאו לרחות כסאי דאמרינן רחיצה וסיכה וכו' בשילחי שמעתתא (ב) דאינו מוכר
אכילה ושתייה דאורייתא, דחייב קנה היא, דמתניתין היא (ג) דאכילה ושתייה שריא
להו דאי אפשר להו אבל בלא רחיצה אפשר ואפשר. ולדבריהם (ד) נתנו דבריהם
לשיעורין דמותר להניק ואסור ליתן פת דמסוכן אצל חלב, אלא ודאי תרווייהו שרו
דלא תאכילום להתזיר גדולים על הקטנים לא שייך אלא בדברים שאסורים ואפשר
כמו שרצים דם ותרומה ביבמות (ה), אבל אכילה ושתייה אי אפשר דאע"ג דלא סכנה
היא חיישינן ולא נזיר ולא דמי לשרצים, וסיכה ורחיצה נמי אע"ג דאפשר כיון
דרבותא דינוקא הוא לא נזיר. ועוד ראייה גדולה דאמרינן בשילחי בכל מערבין (ו) נבי
זמן יום הכפורים ניתביה לינוקא לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דלמא אתי למיסרך,
הא לאו הכי שרי, ואי דחית ליה ברלא קיבל (ז), מאי סרכא איכא, והאי מלחא בבר
דעת דאית ליה סרכא כדאמרינן בשבת (ח) נבי כשותא, ועוד תניא בתוספתא (ט)
בצנוקות מותרין בכולן, ולכתחילה ספינן להו מוכחא שמעתא, ובשילחי הך מתני' (י)
תניא ר' עקיבא היה מטבל תית להאכיל לקטנים שמאי לא רצה וכו' ונזרו עליו
להאכיל בידו:

ג. (ענין מצורע מטמא משכב ומושב).

ואשר שמעה משמי דמצורע מטמא משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין והקשית
מהאי דשילחי נדה (א) על האי פירושא דהוב והובו והמצורע מטמאין באבן
מטמא, האי כדנייה והאי כדנייה ונכרי נמי מטמא באבן מטמא אבל לא במיתחא (ב)

ולא אדע עעמו, ונדפוס אחת ולולי וסס חיקן רח"ס וסולמי צנוקות. (ד) ז"ב דף קל"ה, ע"ב.
(ה) ועיין צחוס' ז"ב דף קמ"ט ע"א וע"ב ד"ה דקא מגמרי. (ו) קידושין דף י"ז ע"ב וי"ח
ע"א. ועי"ש צחוס' דף י"ח ע"א ד"ה כלן סהורמו וצחוס' ז"ב סס ד"ה מגמרי:
ג. (א) יומא דף ע"ז ע"ב. (ב) יומא דף ע"ח ע"ב על סך דחנו רבנן חינוקות עומדין ככולן
מיץ מנעילת הסנדל דמקסי הס"ס מאי טעם נעילת הסנדל וכו' רמיזה וסיכה נמי עי"ש
כי משם מניחים האוסרין ראייה שכינה ושמייס דאורייתא חין נכללין בכלל סהמינוקות עומדין
בהן. (ג) דף ס"ג ע"א סהמינוקות חין מענין חוהן זי"כ. (ד) מכלן נראה סהמינוקות להאכיל
לחינוק חלו חס המעסה לדכריסם שמתני' איידי בחינוק יונק על שרי חנו מענין חוהן,
וע"ז אמר ח"כ חנו דכריסם לשיעורין. (ה) יצמות דף ק"ד ע"א. (ו) ערוזין דף מ' ע"ב.
(ז) ומענוד יוס. (ח) טעם דף קל"ט ע"א. ועי"ש צחוס' ד"ה וליתן ליה. (ט) חוספתא יומא
פ"ה. (י) צחוספתא סס ועי"ש כי הדכריס כאמרו סס צחוסן חסר ושינוי נוסחא. ועיין גם
יומא דף ע"ז ע"ב מה סהוצא סס צחוס חלא דני מעסה:
ג. (א) נדה דף ס"ט ע"ב. (ב) כלומר סהוליס סס צחוסיתין רק חס הנכרי שמח מן הכלל
חנל נכרי מי הוא בכלל הנכריס סס צחוסיה וחק שדינו מעונה שאינו חלא מדכרנן.

ני דלאו
ישמרני
ענלה
יב שחמ
שעירי
והיה
בשילחי
י קחני
השוחמ
וחכמים
הו י"ח
א הוא
ערוסה,
צפה י.
לאהבה
אנרתיך
ב מארי
לקיים
יטבאל
42 ע
ועיניו
או חנה
של ר"ת
חמס
הדכריס
ע טעם
מכ ר"ת
ומקומה
באן לא
וכלומר
ולולי
סמחה.
חננה
ח צ"י

תריא א. טור ג' נ"ח
המקום מהא דמסקין
מכבוד יום וזמני
במקום מ"ח (א) אה [ג]:
ג. משה יומא דף ע"ג
[ג"כ]:
ז. טס ע"ב א':
ג. משה מגילה דף ו'
[ג"כ]:

ציונים רמ"א

(ו) מהר"ל הלכות לל יום
כפור עמוד ט"ז והר"י
וויל [סימן קס"ג]:
(ז) מרדכי [שם כמו משה]:
(ח) מנהגים [ג"כ ט"ח ע"ב]
מנהגי ע"כ יום כפורים עמוד
[ק]:
(ט) מרדכי שם רמז
חשכ"ג:
(י) דעת עצמו מהגרות
מיימוניות שבת פרק (ו')
[ל] [אות ט]:

עטרת זקנים

תריא א [ואין חיוב ברת
אלא כו'. אבל מכל מקום
איסור דאורייתא איכא בהו
(ר"ש) שם ק"ג ד"ה אל
ל"ג ב] רמב"ם ענינה פ"ק א.
הה"כ יומא א. 6 ד"ה יום
הכיפורים ג'. ר"ש אומרים
שאינו אלא מדרבנן (ועל
הרא"ש שם פ"ט ס"ח א על
פי שיטת ר"י חושבן שם טו,
6 ד"ה דמ"ד). רד"י
להחמיר כסבורא ראשונה, כן
נראה ל'.

חכמת שלמה

תריא (פ"ג א) ואין חיוב
ברת אלא על מלאכה
אכילה ושתיה. נ"ב ע"פ
גמ"ל [שם סימן] שכתב
דמכל מקום כלהו הו'
לדורייתא. הנה כחמה דין זה
ליו שופט, להנה דעת
הרא"ש [ומה פ"ט סימן א]
וה"ל שם א. 6 ד"ה יום
הכפורים ו' דלר' ק' דבנ"ק.
והנה עינינו נהר"ן ורמ"י
שלישית היו ממה שמורה
לקנטים לכושר ולחוק, והבי
נאמר ויקרא י. מ"ז ל' א
חלוקות [שם]. לא תחליט,
להכיר הגדולים על הקטנים
ויכוח ק"ד, א. ע"ש. והנה
לעמי מהא לא איריא. דלמלא
לא האוירי הכורה רק דבר
שהוא גללו ממש ולא כמה
שאינו רק נעשה, דהרי ע"כ
ואהר"ט ודל' ל"כ בזה, רק
דעבור נעשה ודעמו ח' א
נשפוטין [שם טו, טז]. ול' א
כן אין ליה מיה, רק כן
שליש דהו גללו. גם כן
דנפקא מינה לנקה קטנה,
דהנה זה הו מלוח עשה שהתן גמלא,
רק אמרין [פסחים מ, ט]
לדפתי מהי א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' A
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L

היא « (מהר"י וויל סימן קנ"ג). ובמהר"ל [הלכות ערב יום כפור עמוד ט"ז] יש שהן [כנגד חיבתו של אדם, ואשה יש לה « חיבתו
או כנגד מצות עשה, ואשה לא נחמייבה. ועכשיו אין עושיין נר אלף הנשוי. עיין ביו"ד סימן קנ"ג (רנ"ג) [רנ"ג] ב"ש דף ט"ו וזמני
היישובים המביאין נרות, ובתשובת מהר"ם [מרוטנבורג, דפוס פראג סימן קנ"ג ד"ה מלך]: ד ואם כבר זכור. אין לומר לעיני
שעוה הנוטף (הגהות מנהגים מנהגי יום כפורים אות קעט). ו' עיין מה שכתבתי סימן קנ"ג ע"פ ג' [סי' י"א]. ונהגו ליכא ע"כ א'
הנרות שלא יבוא ח"ו לידי דליקה.
ונמח זה נהגו לומר לו לכבות
ולהדליק, ויש למחות צדס, שאין
לו הימר כלל, ועיין בשל"ה [מסכת
יומא פ"ק נר מלה ד"ה נרות] בפ"ט
ביום הדין: ה דוגמת מלאכה.
ולפי זה אין הנשים לובשין לבנים,
דאין יכולים להיות כמלאכה, דעיר
גברים כחיבי [משלי כ]. כמו שכתב
מטה משה [סימן ממ"ג] גבי טבילה.
ומכל מקום הקיט"ל יכולות ללבוש,
שיכנה לצם. אפי"ל מי שלבוש שק
מחמת תשובה אסור ללבוש ביום
הכיפורים [ספר חסידים סימן
מרט"ו, ר"ש הל"י סימן (ו') [ז]].

איתא בילקוט שופטים דף ט' ע"א
רמז [מן] לעשות פחילות עבות צבית
הכנסת, להרבות אורן:

תריא ומכל מקום כלהו

לדאורייתא [צ"ח עמוד ח"כ ד"ה ואע"ג ד"ה גם ולבוש ס"ף ג]:
מינה להחולל בנצרו צבצב פטור מתשלומין, והחולל ביום הכיפורים מייב, (כ) כמו שכתבנו בחו"מ סימן (תכ"ט) [מכ"ד] א' ס"ף

סימן תריא

שלי ליום הכפורים דינו כיומו, וכו' ב' סעיפים:
א [81] יום הכיפורים לילו כיומו לכל דבר ומה הם הדברים האסורים בו.
אכילה שתיה רחיצה כיבה נעילה הסגרת תשמיש המטה כ"א [א*] וכן
(כ) ברת אלא על מלאכה אכילה ושתיה:
ב [82] כל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום הכיפורים וכל
פטור אבל אסור גם ביום הכיפורים כן אלא שבשבת ודונו א' בסקילה ויום הכיפורים

באר היטב

להרבות אורן, מגן אברהם [סי' ה]: (ב) אין לומר, אפילו בזמניו, ומהוה
עושים כשיחמנה כן מוכנה, עיין שלי"ה. ואין לומר לעינים שקבל שעה הנוטף,
מנהגים, [מ"א ס"ק ד]: (ג) דוגמת, לפי זה אין הנשים לובשים לבנים, דאין
יכולים להיות כמלאכה. ומכל מקום הקיט"ל יכולות ללבוש, שיכניע לצם, מגן
אברהם [סי' ה]: (ד) מתים. יש נפקא מינה בין שני עעמנים אלו, דלעטס
ביאור הגר"א

לבושי שרד

מלות עשה ושני לאין הנימק לעשה [עולה ר"ן]: (ח) שם ס"ף עיין מה
שכתבתי סימן קנ"ג רבו. ר"ל, דאף על גב דטעמול בעלמא מותר לומר לנכרי
אפילו נצר הדולק, כמבואר שם, מכל מקום כתב שם המג"א ס"ק (ו') [א' ע"א]

אוצר מפרשים

תרי א [פ"ג א] מהר"י וויל, נ"ב, וצ"ע ביו"ד סימן ש"מ ס"ף ה'. וכתב [ב']
שם עמוד קפ"ד ד"ה דבור ראשון] שגם האשה נקראת נר אלהים, ע"ש א':
ב (שם) כנגד איבריו של אדם, ואשה יש לה חמשה איברים יחורים, דיח לה רנ"ג

תריא (פ"ג א) ואין חיוב

ברת אלא על מלאכה
אכילה ושתיה. נ"ב ע"פ
גמ"ל [שם סימן] שכתב
דמכל מקום כלהו הו'
לדורייתא. הנה כחמה דין זה
ליו שופט, להנה דעת
הרא"ש [ומה פ"ט סימן א]
וה"ל שם א. 6 ד"ה יום
הכיפורים ו' דלר' ק' דבנ"ק.
והנה עינינו נהר"ן ורמ"י
שלישית היו ממה שמורה
לקנטים לכושר ולחוק, והבי
נאמר ויקרא י. מ"ז ל' א
חלוקות [שם]. לא תחליט,
להכיר הגדולים על הקטנים
ויכוח ק"ד, א. ע"ש. והנה
לעמי מהא לא איריא. דלמלא
לא האוירי הכורה רק דבר
שהוא גללו ממש ולא כמה
שאינו רק נעשה, דהרי ע"כ
ואהר"ט ודל' ל"כ בזה, רק
דעבור נעשה ודעמו ח' א
נשפוטין [שם טו, טז]. ול' א
כן אין ליה מיה, רק כן
שליש דהו גללו. גם כן
דנפקא מינה לנקה קטנה,
דהנה זה הו מלוח עשה שהתן גמלא,
רק אמרין [פסחים מ, ט]
לדפתי מהי א' א' א' א' א' א' א' A
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L
ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' L

לבושי שרד

מלות עשה ושני לאין הנימק לעשה [עולה ר"ן]: (ח) שם ס"ף עיין מה
שכתבתי סימן קנ"ג רבו. ר"ל, דאף על גב דטעמול בעלמא מותר לומר לנכרי
אפילו נצר הדולק, כמבואר שם, מכל מקום כתב שם המג"א ס"ק (ו') [א' ע"א]

אוצר מפרשים

תרי א [פ"ג א] מהר"י וויל, נ"ב, וצ"ע ביו"ד סימן ש"מ ס"ף ה'. וכתב [ב']
שם עמוד קפ"ד ד"ה דבור ראשון] שגם האשה נקראת נר אלהים, ע"ש א':
ב (שם) כנגד איבריו של אדם, ואשה יש לה חמשה איברים יחורים, דיח לה רנ"ג

מחזור כרי צנאן
הוציאו מביא אלהן ז' פה
חבון כו. פה

76

ביום הכפורים, וכדאמרין⁶¹ מעשה בשמאי שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו, אלא ודאי התם משום צורכו של תינוק, ולצורכו לא חיישינן לסרוכי, אבל לצורך עצמנו כההיא דכשותא, אי נמי כההיא דכוס של ברכה אסור⁶². ואי קשיא לך, הא דתנן בעירובין פרק בכל מערבין⁶³, אין מערבין בטבל, ואוקימנא⁶⁴ בטבל טבול מדרבנן, ואם איתא טבל דרבנן אמאי לא, אע"ג דלא חזי לגדולים הא חזי לקטנים דהא מאכילין אותם בידיים, וא"ת מאי דחזי לגדולים בעינן, לא היא, דהא תניא התם⁶⁵, מערבין לגדול ביום הכפורים, וקא מפרש טעמא התם משום דחזי לקטנים והוה ליה כיון לנזיר, אלמא כל שראוי לקטנים מערבין בו לגדולים. אלא משמע דאפילו טבל דרבנן אין מאכילין אותו לקטנים בידיים, והיינו דאין מערבין בו, דהואיל ולא ספינן להו בידיים, מידי דלא חזי אפילו לקטנים קרינן ביה והויה ליה כטבל גמור. לא היא, דלעולם טעמא דהתם משום דמידי דחזי לגדולים בעינן, ולא דמי למערב לגדול ביום הכפורים, דהתם הוא גופיה חזי אפילו לגדולים, אלא דאיסורא דיומא גרים ליה, וכיון דאין איסורו מצד עצמו של עירוב וחזי נמי השתא

הכיפורים אם אומר בכוס. 61 בתוספתא יומא פ"ד ה"ב, ולפנינו שם: מעשה בשמאי הזקן שלא רצה להאכיל את בנו וגזרו עליו חכמים והאכילהו בידו. ובתוספתא צוקרמנדל הוא כגירסת רבינו. 62 וכ"כ רבינו בשבת קכא, א ובעירובין שם ובר"ה לג, א. ובתשובות ח"א סי' צב. בכ"כ: אי נמי טעימת כוס של ברכה. 63 לא, א. 64 שם ע"ב. 65 ל, ב. 66 דברי רבינו אלו הובאו בכיבור הגר"א או"ח שמג סק"ו. וכ"כ המאירי. ועיין באור"ש סוף מאכלות אסורות מש"כ בדברי רבינו. 67 לג, א. ועיין במ"ל סוף הל' מאכלות אסורות שהאריך בדברי רבינו. וע"ע בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' פא שהאריך בכל דברי רבינו אלו. וע"ע בבית הלוי ח"א סי' יג. 68 פי"ז הכ"ו. הובאו דבריו בנמוקי, וכן במאירי ועיי"ש מש"כ להוכיח כדבריו. וכ"כ תוס' חד מקמאי. 69 וי"ל דהרמב"ם לשיטתו אויל דס"ל כסה"מ שורש א דבכל איסור דרבנן איכא לאו דלא תסור, נמצא דמאכיל לקטן איסור דאורייתא. ועיין בראש השנה לג, א תר"ה תניא, שרדעם כדעת הרמב"ם. וע"ע בקרן אורה ובע"ל מש"כ בדעת הרמב"ם ובודעת רבינו. 70 שם הלכה כח, וכ"כ בפ"ג אבל הי"ב. 71 משלי כב, ה. וע"ע

לקטנים מיהא מערבין בו ואפילו לגדול, מה שאין כן בטבל דאיסורו מצד עצמו, והילכך אע"ג דחזי לקטנים אין מערבין בו לגדול⁶⁶. ויותר מזה כתבתי בראש השנה גבי אין מעכבין את התינוקות מלתקוע⁶⁷. אבל הר"מ במז"ל כתב בסוף הלכות מאכלות אסורות⁶⁸, שאפילו בשבות דרבנן אסור להאכילו בידיים⁶⁹. עוד כתב הוא ז"ל⁷⁰, אעפ"י שאין בית דין מצווין להפרישו לקטן מצוה על אביו להפרישו ולגזור בו כדי לחנכו בפרישה ובקדושה שנאמר⁷¹ חנוך לנער על פי דרכו וגו'. ונראה היו דבריו, שהרי קטן שהגיע לחנוך מחנכין אותו למצוות, ואם כן היאך אין מפרישין אותו מן האיסור⁷². אלא שאין נראה כן מן הסוגיא הזאת, שיהא חלוק בין בית דין לאביו, כדמשמע מההיא דתינוק שהיה הולך לבית אבי אמו עם הארץ⁷³. ובפרק יוצא דופן⁷⁴ נמי אמרינן, לא צריכא לאותן המוזהרין עליו, ואקשינן שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו, ואם איתא לימא לא צריכא לאביו שמוזהר עליו⁷⁵. ואעפ"י שאמר⁷⁶ קטן שהגיע לחנוך מחנכין אותו למצוות, דילמא הכא בשלא הגיע לחנוך. אלא דקשיא לי, מתניתין⁷⁷ דקטנה בת ישראל

בחיי אדם כלל סו"א, ובטורי אבן חגיגה ו, א ד"ה והא, ובמשך חכמה וירא עה"פ כי ידעתינו למען אשר יצוה. 72 וכ"ד תוס' ישנים ביומא פב, א בד"ה בן שמנה, בתירוצם השני; וכ"כ תוס' כנזיר כח, ב ד"ה בנו, בתירוצם השני בשם ר"י. ועיי"ש בחידושי הגר"ו. 73 בערוך לנו הכין שראיית רבינו מהא דאין זקוק לו, ולכן יישב דעת הרמב"ם ע"פ מש"כ בפכ"ד שכתב דבאיסור דרבנן אין מוחין באב, וכ"כ הכ"מ בסוף מאכלות אסורות. אך צ"ע דהרי יש להביא ראיה מדיוק הגמ', הא ודאי בעי לעשורי, דמכאן מוכיח בגמ' דר"י ס"ל דבאיסור דאורייתא כ"ד מצווין להפרישו, ועי' הק' רבינו שפיר דהו"ל לדחות הראיה ולומר דאיירי באביו דמצוה עליו להפרישו ולגזור בו כדעת הרמב"ם. ועיין עוד מ"ה שכתב הקרן אורה. 74 נדה מו ב. 75 עיין מש"כ בזה הערוך לנו והקדן אורה. ועיין בתוס' שכתב קכא, א ד"ה ש"מ. 76 לשון זה ליתא לפנינו, אולם ככמה מקומות בש"ס נזכר שכלל מצוה משהגיע לחינוך אביו חייב לחנכו, כגון בסוכה מב, ב; ערכין ב, ב; יומא פב, א. ועיין בריטב"א כאן. 77 ע"ל קיב, ב בתוס' ד"ה יש גורסים, שיי"ג כך במשנה, וכ"מ בדברי רבינו לעיל קיג, ב בד"ה העיד, עיי"ש

שנשאת לכו בשהגיעה לו וליכול קטן יוצא דופן⁷⁸ לאיש דאורי שנדרה בעי סמוך לאיש ומבטלי נדה אוכל נבלות אלמא אפילו וגדולה מזו גבי מופלא המוזהרין על נבלות בית דאית ליה סמוך לאיש אמרו מחנכי תעשה⁷⁹, ככ אביו קונה⁸⁰ כנ"ל⁸¹ הא דתניא, ומבהמה טו מסתברא דה הנכריות אס ודא מהלכי ולא מצינו ישראל יותר פרק אין מע ישראל מפנ דברי ר' מאי בנה של יש על גבה, אי מותר ואפיל בנה של ישו הערה 22 24. 80 וע כב. 81 בד"ה בן שמנה ב בד"ה בנו, ב בשם רבינו. כתשובות רבא בכתובות ס, א. 87 א. בת ישראל.

17

חידושי הרשב"א

בית דין סמוך לאיש

זלמה לא יהי אסור מעטס ספינו לי בידים כיון דהקטן טובר
 בלאו דניקף ומאכליון לו איסור בידים. ולמש"כ לק"מ דברי
 סובר הרמב"ם פי י"ב בליא דעכו"ם ובכ"מ. שם דניקף בלא
 מעשה שנטה ראשו אין איסור כלל וא"כ שוב ליכא איסור
 דספינו בידים דגלי רחמנא רק באכילה ובדבר דלא לריך מעשה
 דמתעסק אסור בכו. וגם מעשה קטן הוי כמתעסק כמש"כ
 התוס' חולין (דף י"ב ע"ב).

והנה ראינו להרוק שכוזב צ"ע יו"ד סי' ק"א ס"ק י"ח
 כתב דבלקח קטן דיו כעכו"ם אף דשם באכילה איסור
 מיירי וכתבתי דגם בקטן יש איסור. אבל דברי הרוקה נכונים.
 דשם כיון דמי"מ אין מי"מ בקטן הלוקה ע"כ לא נולד הספק
 רק אחר שפירש ומה שכתב הפמ"ג בפתיחה כוללת שם דשט"ס
 והרש כשרין לכתיבה סת"ס דרק פומייהו הוא דכתיב להו. ודמי
 לגודם שבמג"א סי' ל"ט ס"ק ו' וא"כ דומין לקטן. דבריו
 המובהק דבריו בש"ס שבה ריש מי שכתשך קניג ע"ה קאמר
 קטן והרש למו נותנין ולהפמ"ג ודאי דיתאן להקטן שאינו בר
 חיוב כלל והרש בר חיוב רק דאנוס. וגם בר כתבתי בש"ס
 הרמב"ם דחש"ו פטורין ממלות וכן הוא ברש"י חנוכה (ד' ג'
 ע"ב) ד"ה אחרו שט"ס. וגם חזין דלריך לאכול מלא כשישפס
 אף דכבר אכל צעה שטורו וגם בש"ס סוף הרש משוי ש"ס
 הרש לקטן לענין קטן אוכל נבילות. פי הת"ס אר"ה סי' פ"ג
 וגם הבכ"מ גיטין לאר"ה סי' ל"ט פשיטא לי דח"ש פסולין
 לכתיבה תפילין ומה זה ענין לגודם שבמג"א. וגם גוף דבריו
 המג"א בגידס המורה לל. הדא מה צ"כ שפטור משל יד מי"מ
 אר"ה בקשירה בשל ראש ולמה לא יהי כשר לכתיבה מחמת
 הקשירה. של הראש. ועוד דלעג"ד דהחיוב מלות כל שאינו יכול
 לקיים פטור הוא לגמרי. דברי מבואר בחשב"ן שכוזב צ"ע
 אר"ה סי' תקפ"ט ס"א דהרש המדבר ואינו שומע אינו יכול
 להזיח אחרים בשופר יתן דאינו בר חיוב שופר כיון דא"ל לו
 ללחא במלות שופר אס אינו שומע. וכן הוא בהגהת רע"ה
 אר"ה סי' ר"צו בלחין לו חוש הכות עיי"ש. הרי דלא נקרא בר
 חיוב כלל. וכן בליא דמציא ואינו קורא פי מל"מ הל' ביכורים
 פ"ג הלי"ד וכל שאינו יכול לקיי אינו צ"ח ולכך אין הקריאה
 מעבדת הכהנה כיון שאינו מהוייב בקריאה כלל. דדוקא באילמה
 בחליצה דהחליצה הוא מחיר ג"כ חוץ שא"כ מלוב לכן אין בכתו
 להחיר כל שאינו ראוי לקריאה משא"כ במלוב גירודא. ואינו
 דומה להא דנאנס ולא התפלל שחרית דמתפלל מנחה שח"ס
 לתשלומין ברכות כ"ו ע"ה ובאינו מהוייב כלל בשחרית כמו בלחון
 ועוסק במלוב אינו לריך לתשלומין שם י"ז ע"ב. שם שאני כיון
 דהגבירא חזי רק אונס אחר מבחין מעבדו אבל ראוי הוא קודם
 ואח"כ שפיר מיקרי בר חיובא ולריך לתשלומין. משא"כ מי שאין
 לו בליס לקיים המלוב בודאי פטור הוא מן המלוב אף דהוא
 פיקח. וא"כ בגידס צעלס פטור משל יד. ועוד הרי כבר כתבתי
 בש"ס הרש"ה ר"פ הערל דפומי הוא דכתיב ל"ש רק אס
 ויהי לו תקנה באחה פעם משא"כ בגידס. רק דמי"מ מש"כ
 נכון הוא גידס הוי בר קשירה משום דאיתיה בשל ראש. איך
 שיהי דברי הפרמ"ג ה"ל תמוהין וגם הפרמ"ג במקום אחר
 חזר מזה פי פרמ"ג אר"ה סי' ל"ט.

סוף דבר לוינא יולא לנו מזה. דמאכלות אסורות ועריות גם
 קטן מוזכר רק מעטס אונס חס רחמנא (*). ובמקום

צ"ח כשנעשה זה ג' וחיוז עונש וחטאת חל עליהם בהבאת
 שערות וגירסת הרמב"ם כריתות י"ד ע"ב צפ"מ פי"ג כגון
 דאית לי צרל לסבא כבר כתב התו"ע שם דלחין גירסא זו עיקר
 וגם אי נימא הגירסות ה"ל ע"כ יהי קלוי לשיטת הירושלמי
 סוף פי"ק דעירובין להך זד דקטן אינו כעכו"ם. אבל לדין
 שפיר אמרי דאינו בר חיוב כלל באיסורין שריך מעשה ואינו
 באכילה ובעריות נמלא דשפיר הוי הקטן בר זכיאה אף שאינו
 בר קשירה וכמש"כ. ולכן לא קשה ג"כ קושית הג' רעק"ה
 ביבמות ל"ג דהקשה דיהי נבילה ביוה"כ איסור מוסוף
 לקטנים שנטשו בני י"ג ביוה"כ. ולמש"כ א"ש כיון דנבילה גם
 לקטן איכא האיסור רק מעטס אונס פטור דאנוס צדעתו כמו
 קטנה שזינתה דמיקרי אנוס. וזה סברת הרש"ה סוף הרש
 ביבמות ק"ד ע"ה ד"ה רבי יוחנן בעל עובל מדרבנן דאף אס
 נאמר דמוחר ליתן להם בידים מי"מ אינו מועיל העירוב אף
 שחזי לקטנים כיון דהמאכל צעלס אסור להם.

אך מה דביוה"כ מועיל חזי לקטנים ולפט"ד הטעם דמלות
 עיניו לא חייבה התורה כלל לקטן מעטס דהתורה צ"י
 אחרי נחנה טעם לעינוי מפני כי ביום הזה יכפר עליכם וכיון
 דקטן לאו בר כפרה דלכפרה. לריכין דעת במבואר בש"ס
 זכמים י"ב ע"ב באכל חלב ושחטה דהקרבן נדחה. ומש"כ
 התב"ש סי' א' ס"ק מ"ט דשיך בחש"ו כפרה והביא מש"ס
 נדרים (ד' ל"ה ע"ב) כבר חמה עליו הפמ"ג בפתיחה כוללת
 ריש ח"ב דשם רק להכשירן לאכול בקדשים אבל ודאי כפרה
 לא שייך בחש"ו כיון שאין בהם דעת. וכן ודאי גם בכפרה
 ויהכ"פ ולכך לא לזוהר רחמנא לקטנים כלל שיתענו. וא"ש
 צוה מה שטען המג"ה במלות עיניו ויהכ"פ מלוב ש"ג דאיך
 המנהג להאכל לקטנים ביוה"כ במקום דליכא חשש סכנה
 והלא אסור לספות להם בידים ולמש"כ לק"מ כיון דאינו מלזוין
 במלות עיניו כלל כמש"כ. ובא"ה לק"מ כיון דעיקרו עשה,
 דועניתם. וכן הוא בחש"ו זכרון יוסף סי' ועי עוד צוה לקמן
 סי' י"ט.

ואין להקשות דא"כ למה לריך קרל ביום נבילה ושריז דאסור
 לספות בידים יבמות ק"ד ע"ה ח"ל משום לפני עור
 כיון דאכילה איסור שייך גם בקטנים. ז"ל דלדעתו לפ"ע ל"ש
 רק היכא שמכשיל לחיובו אבל היכא שחזירו אנוס דא"ל לפ"י
 כפרה דהתורה אמרה לעשרה לא העשה דבר לכך ל"ש לפ"ע
 במקום אונס דלא נעשה מכשול כלל ולריך קרל מיוחד דאסור
 לספות לקטנים איסורין. ואדרבה צוה מיושב מה דלריך קרל
 מיוחד בשבת בן ובהך דאסור לזוהר לקטן שיעשה מלאכה.
 למה לא יולף מדם ושריז ונבילה. אבל למש"כ א"ש דבשבת
 אי לאו קרל ל"ש איסור ספינו לי בידים כיון דהוא מעשה בלא
 הנאה ואין קטן מוזכר כלל ע"כ הולך רחמנא לגלות מהדש
 דאסור לזוהר לקטן לעשות מלאכה ולא מעטס ספינו בידים.
 רק כמו שאסור לחמר אחר בהמה. ואין להקשות דא"כ למה
 לא קאמר הש"ס סוף הרש יבמות שם בהלכותא שם דלריך
 לכתוב בעומתא ככן דהוי רק מעשה בלי הנאה ואינו דומה
 לנבילה ושריז. אבל לק"מ דעומתא כהן שפיר אסר רחמנא
 אף בלי מעשה דהאיסור הוא צומה שנטמא ולכך כתיב לא
 יעמא בחיריק תחת היו"ד ואסור אף בלי מעשה כמבואר ברמ"ה
 יו"ד סי' ש"ע דאף בהכנה יתן לריכין להקילו ולא הוי מתעסק
 כיון דהאיסור כאן בלי מעשה ולא שייך בעומתא מתעסק
 וכמש"כ המקו"ה ה"ל במטהבה חמץ צפ"מ.

ובזה ה"י אפשר לתרץ גם פליאה הבית מאור יו"ד קפ"ה הא
 דמוחר לרי"א בר אהבה להקיף לקטן חזיר כ"ז ע"ב

ספר חלקת יואב

בר"ה ל' יואב יו"ד סי' ק"א

נז"ן א"י גוג"ל ל' צ"ד אק"ג מנ"ב ל' ד' ס' כ"א

ה"כ

תרמ. 6. משנה סוכה דף כ"ח ע"פ:
 7. רמב"ם נתיב פרק ו' מהלכות סוכה, ומתן המנין משנה שם דף נתיב ו' ולמד מדין השופר [אלא משנה כע, א] ולייתוי בנימין ג. שם במשנה:
 7. רמב"ם שם מברייתא בעירובין דף פ"ג ע"פ [ע"פ] ופירוש כן דף חמש וכו' שלימות [מגיד משנה שם], וכל מד ומד לפי חורפיה [נתיב שם ד"ה כנר, ר"ן סוכה ג, א ד"ה גמי היסן]

אוכל חמץ, מה שאין כן בסוכה (מהרי"ל הלכות סוכות עמוד שג).
 עיין בלבוש [פס"ק] ומטה משה [סימן תתקמ"ג]:
תרמ א נשים כו. ואחרים לא יצרכו ליטב בסוכה לנשים, אלא אם כן מצרך לעצמו, כמו שכחז סימן תתקפ"ט פס"ק ז':

סימן תרמ

מי הם הפטורים משיבת סוכה, וכו' פ"פ:
 א (א) נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה, מוטבם ואנדרוגינוס חייבים מספק וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב:
 ב קטן שאינו צריך לאמו שהוא (ב) ב [כא] כבן ז' חמש כבן שש ג חייב בסוכה מדברי סופרים כדרי להנכו במצות:

ב כבן חמש כבן שש, כל חד לפוס חורפיה, עיין סוף סימן תי"ד:
 ג חייב בסוכה, ואמו אינה חייבת לחנוכו, כמו שכתבתי סימן שמ"ג [פ"ק א], אך יש אומרים שהבית דין ממוינים לחנוכו, ולכן אף על פי שאין אביו כאן, אין להקל שיאכל חוץ לסוכה (מרומת הדטן סימן ז"ד) עיין סימן תרי"ו [פס"ק ז].
 וי ומכל מקום משמע, דאחר לא

אחרת פשיטא דפשיטא שאינה נמשכת טפילה לגבי הראשונה, וכן דבשמייה נתיים לא בעינן ברכת סוכה אפילו אם היה יוצא וזוהר לשמות, מטעם דלכילה פטורה, אבל זכילה שפשוט הוא יוצא וחזרו ונכנס לאכול דעבי ברכת סוכה, וא"כ היאך חלמה שאלו חיוב על החזור לאכול כיון שנתעסק כבר בשמיה נתיים, דהשתמיה מינה חשונה כלל נגד האכילה, וכן לעשות בלשון המוספות [פ"ק א] ד"ה אחר שזכרתי [נתיב] שכתבו אבל סוכה כל אימת דבעי לה כדי שיאכל וישמה, וכן [פ"ק א] פעמים כו', ומטעה לומר דאכל נכנס מחוץ כדי שיאכל כו' אלא לא צהייה שם כבר, זה טעות גמורה, האטו מיירי המוספות ביוסף [פ"ק א]

נתיים, ומי הכניס לזה, אלא פשוט דלורחא דמלתא נקטו נכנס לאכול, דאין אדם יושב בסוכה מאכילה לאכילה. אדרבה: הא פתחו אחר"כ דאי מהרמי ליה כעודה לא אפשר למיכל חוץ לסוכה אע"פ שכבר אכל זו ביום סוכה, וכן הפליג כל היום כו', עכ"ל. משמע אפילו לא יצא נתיים, דהא סתמה כחצו, וזו, מאי מעלייתא דשמייה נתיים, והלא אי יושב בטל נתיים הוא נמי עוסק בסוכה דהא קיימא לן [פס"ק א בהגה] דגם טיול נרץ סוכה, וא"כ היאך יצרך אחר"כ על האכילה, אלא על כרחך דלכילה מילתא אחריתא היא, כן נראה לי כצור ופשוט, ורבים נוהגים כן, והדין עמהם, ומלאתי למו"ח ז"ל [נתיב סוף סימן תתקמ"ג] שכתב כן בפשיטות, ועוד ראיתי להזכיר פשוט שכל מה ששומן קודם האכילה כגון י"ש בקביעות אין נרץ ברכת סוכה, כי האכילה שצריך עליה אחר"כ פטור אפילו מה שלפניה וראיה ממה שכתב הרא"ש פרק לולב וערבה [שם] כיון דמלוא סוכה היא אכילה וטיול, אם מצרך אחר שיצא שפיר דמי ומקרי עובד לעשייתו, ומציא ראה מצייתא דאמרין [ירושלמי ברכות פ"ט הלכה ג] נחטף אומר להחטף בלתייה, אלא אע"פ שכבר נחטף מצרך לפני שהמלוא נמשכת כל זמן שהוא נחטף ועומד, וכן נמי הסוכה כו', עכ"ל. הרי שאף הישיבה והטיול ושינה שלפני האכילה נפטרו מן האכילה שאחריה, קל וחומר בשמיה, כל זה נראה פשוט לענין שהרואה לנרץ עליה בשמיה יש לו לחוש לנרצה לנעלה עלי ספק, ונראה לי דמי שבדעתו שאין אוכל פת כל היום, וכל שכן מי שמתענה מענית מלוא בסוכה, חייב לנרץ על הסוכה בכל פעם שיכנס בה בחוץ יום לטיול, כיון שאזומו יום אין זו אכילה פת, הדריגין לדין החלמוד למצרך בכל פעם שנכנס ליטב שם, דהא עיקר הטעם שאכילה פת הוא עיקר ופטור את הטפל:

יד אפרים

תרמ (פ"ו פ"ק ז) ורי"ף ורמב"ם לא כתבו כו' ורבי ינאי וריש לקיש הוא דרשנו הכי, כן כתב הביי גמ כן סימן תי"ד [עמוד נתן]. והוא תמה למעיין, חז"ל, דמנא להו דלרבי ינאי וריש לקיש עד ולא עד בכלל, דאי היה מפרשי ועד בכלל נמי אתי שפיר האי שתיא הוא דאיתא לאבותי אלא דאיתא להו לא שני בשנייה דועד בכלל כמו לרב (אחר [אסן] ש), ואדרבה חיקשי טפי עלייתו ודביא להו דכן ה' אין צריך לאמו, וברייתא אפרה עד כן שש, ולכן צריך לפלוגי בין איתא לאבות כו', וכדי שלא יהיו דברי הכי"ו והי"ו מתחלים

תרמ ב נשים וכו. משום דהוה ליה מלוא עשה שהזמן גמרל ונשים פטורות: (ב) כבן חמש כבן שש, פירוש, כל חד נפוכ חורפיה, ובפרק כ"ד משתפין [עירובין פג, א] אמר רב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמנו, פירוש, אם עירבה לעצמה ולי זיכתה לו בעירוב, מוליכתו עמה דכגופה דמי, דמסתמא דעתה היתה על הקטן דלא סגי לה ליה בלאו אמנו, מיחייב, קטן שצריך ללמוד יוצא בעירוב אמנו, ואין נרץ לאמו אין יוצא בעירוב אמנו. (ג) ומן נמי גבי סוכה כהאי גוונא, קטן שאין נרץ לאמו חייב בסוכה, ומזה דבי רבי ינאי וריש לקיש וכמה, כן ארבע כבן חמש, ועל זה צעו רב יהושע למתרוי [שם ע"ב], ונשאר בזיבוחא, ואחר כך פרק עליה אסי ממה דמיא קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמנו. ועל זה צעו רב אסי עד ועד בכלל, לימא מיהוי (מיבוחא דרבי ינאי וריש לקיש, לא קשיא, הא דאימיה לאצוה במתא והמיטוק נכנס ויוצא עמו, לא קרי ליה נרץ לאמו (מזן ד' ולמעלה, וברייתא דרבי ינאי לאצוה במתא הוא שיעורא עד בן ז' [ע"ב ורי"ף] [עירובין כו, א] ורמב"ם [עירובין ג, א] לא כחצו אלא דברי רב אסי לחוד, משום דלא סגי להו דלא סגי להו עד בכלל, וכבר אסי נקטינן, מדמייתי בגמרא סוף פרק אף על פי [בכמות סה, ב] וכן פסקו המוספות [ע"ב פה, ב ד"ה עד], והרא"ש [שם פ"ט סימן ב] והטור פסקו בעירובין לעיל [סוף] סימן תי"ד כהיה חילוקא דיש לאצוה במתא או לא, לא לא זכרו חילוק זה, אלא פסק הטור [עמוד הקמ] כבן ז' כבן ז', והיינו כרב אסי, דרב אסי נקט בן ז' היינו בן ז' שלימות, והטור דרבי בן ז' [שם היינו בן מחלת ז', וזודאי קשה למה לא פסק גם כאן כמו שפסק בהלכות עירובין סימן תי"ד, וכתב ב"י [עמוד הקמ] דרבי לפרש דברי רבינו הטור כאן דנקט כבן ז' כבן ז', פירוש אם אימיה לאצוה במתא (ש) שיעורו כבן ז', ואי (ש) לימיה במתא שיעורו ז', ודרך זה רחוק לענין דהטור יכתוב דרך רמז כזה, אלא נראה לענין דגם הרא"ש והטור סגי להו דרב אסי ור' ינאי וריש לקיש פליגי, דהיינו לרב אסי בין בעירוב בין בסוכה שיעורו כבן ז' שלימות, ואין חילוק ביניהם לאצוה או לא, ורבי ינאי וריש לקיש סגי להו דיש חילוק, (ש) ונראה להרא"ש והטור לפסוק [דל"א] כרב אסי בעירוב, דהיינו להחמיר, שלא מעשה אמנו איסור להולך בנה כשיש לו אב בעיר, דהא לרבי ינאי וריש לקיש יש איסור בזה, [ע"ב אבל כאן בסוכה דחייב חילוק הוא מדרבנן, ובשם ואל מעשה (ש) דלרבי ינאי וריש לקיש (אין) [יש] עליו חיוב אפילו מדרבנן, ולרב אסי (יש) [אין] חיוב עליו, וכיון שהיא מילתא דרבנן חייב חילוק, ולמה מחייבין ליה לטרוח ולחנכו, אלא אם כן הוא בן ז' שלימות ומחלת בן ז', והוה שנתכין רבינו הטור כאן שכתב חייב חילוק, דלאחר צורך זכר שהחייב הוא מדרבנן, אלא על הכוונה שזכרנו, דכיון שאין צוה אלא מילתא דרבנן לא הטרמייהו במינה שיהיה בן ז', אלא יהא שב ואל מעשה, מה שאין כן בעירוב, שאמו רואה לעשות מעשה להוליכו עמה, לא מעשה כן עד שיהיה בן לדברי הכל, דהיינו בן ה' שנים, כן נראה לי נכון וצורר בדברי הטור, ומה שכתב כאן בשו"ע (ש) כבן חמש כבן שש, פירושו שלימות דעת הטור שזכרנו:

באר היטב

שערי תשובה

תרמ (א) נשים וכו'. ואחרים לא יצרכו ליטב בסוכה לנשים, אלא

מכאן נראה כי צ"ל
 בוצה משהו שיהיו זיון בשל
 חמון יושב

תרמ (א) נשים בו. עיי' ט"ז. לי ההירוס נראה כזונה מיוחדת בכאן. בסוכה כ"ה ב' סוכה הלכה למשה מסיני, אלא דאם כן עבדים, אין דנין קל וחומר מהלכה, והוא הדין כל י"ג מדות אין דנין, ואף גזירה שוה לה לה מאשה, מה שאין כן אי הלכה למשה מסיני מגלה דפירושא דקרא דלא תימא תשבו כחזרו, או דלא נילף גזירה שוה ט"ז מפסח, תו הוא מפורש בקרא, הוקשה כל ההורה לתפילין וליף עבדים בגזירה שוה מאשה, ובלברש נספיק א' מהאזרח [ויקרא כג, מב], ומצות עשה שהזמן גרמא, ובד' כוסות, יע"ש [בבלי] האזרח י"ל לאביי [גם יע"ש; סוכה כה, ב] הלכה למשה מסיני, דאי מקרא אימא ליל א' חייבות. מה שאין כן לרבא י"ל באמת סוכה מקרא, כמו שכתבתי בסימן תרל"ט [אשל אברהם אות ח] (ובגמרא סוכה שם ולתתא דאמרת, קצת לא משמע כן). ורבינו דה"א [והאזרח] י"ל גם כן אין דנין גזירה שוה לעבדים באולי, כי הי"ג מדות נתנו לדרוש אמפורש, לכך כתב דה"א למעט נשים, כאלו פירש דהקישא מצות עשה שהזמן גרמא נשאר במקומו. ובד' כוסות חייבין [סימן חעב סעף יז], י"ל הואיל והוי באותו ע"ס חייבין מדרבנן, מה שאין כן סוכה שאף שהיו בנס, ההורה מיצטה בפירוש, לא חייבו תו"ל מדרבנן. מה שאין כן נר חנוכה ומגילה, עיקרם דרבנן. עיי' חוספות פסחים פרק אלו עוברין [ג, ב ד"ה סלק] וחוספות מגילה ד' [יע"א ד"ה שאף וריש ערבין ג, א ד"ה לאמרין, באופן שלברשיה כתלג חירו ודבריו כעמר נקי *]. **(ב) כבן חמש.** עיי' ט"ז. עיי' ר"מ פרק ו' מהלכות סוכה הלכה א' ובגמרי דולחם משנה משמע דגרס כהן ב' ובכ"ו, וכמו שכתב הש"ע כאן. ועיי' עירובין פ"ב ב', ובתוספות ורא"ש שם. ומה שכתב הט"ז לחלק בעירוב עושה מעשה בידיים, לכן פסק לחומרא, אין אביו בעיר בכ"ו, שלימות יוצא בעירוב אמו, ובאביו בעיר עד ה' שלימות יוצא, והיינו כרב אחי"ו פירש ברייתא בעירוב עד שש עד ועד בכלל, ולא כריש לקיש, דברק אף על פי מייחי לדרב אחי"ו, ומכל מקום הוא חשש להחמיר בחילוק של ריש לקיש דילמא דוקא באין אביו בעיר, מה שאין כן בסוכה שב ואל חעשה פסק לגמרי כרב אחי"ו ולא חשש להחמיר משום חילוק בין אחיה בעיר או לאו, מאחר דרב אחי"ו אין מחלק, ושב ואל חעשה הוא. ומה שכתב דלרב ינאי וריש לקיש היינו לאו ממש כוונתו, דהם אמרו כבר ד' זה, אלא החילוק שחלקו בין בעיר או לאו. ואמנם מה שכתב דלרב ינאי (מח"ל) [וריש לקיש] אין חיוב, ולרב אחי"ו יש חיוב, לא הבינותי. ולכאורה איפכא מיבעי ליה, אם לא להגיה

מחצית השקל

דעו לכנס לסוכת חכרו בשעה שבידן, ודאי צריך לברך, אלא אפילו היה דעו בשעה ברה שינס לסוכת חכרו מכל מקום צריך לברך, דההליכה הוי הפסק: מה שאין מברכין בו. מה שאין כן בסוכה. ד"ל, אף על גב דג"כ אין חיוב לאכול בסוכה כי א ליל א' כמו בפסח, מכל מקום כל הג הסוכות צריך להיות ביתו ארעי וסוכתו קבע: **תרמ (ב) חייב בו.** אך ש' אומרים שהבית דין כד'. דתליא בשני תירוצי התוספות וישנו, יום פא, א ד"ה כן בהביא התרומת הדרשן, שהתוספות הקשו דבסימן תרירי [סעף ב] מבור, והוא משנה ערוכה [שם], דמחכים הקטנים לשעות להתענות ביום הכיפורים. ובעלמא אמרינן [סימן טמן] קטן אוכל ובלות אין בית דין מצווים להפרישו. וחירצו לתד תירוצ דאין חיוב **לבשוי**

לבשוי

האכילה, זה כבר גמר אכילתו ויניח צרכה המון, כעירא ליה להמג"א להשיגה שאמר האכילה ממשבא לאכילה. וסמן על סבלו ו, כיון דמעיקר הדין מנבח על כל פעם שנכנס בה, עיי' ט"ז ס"ק י"ט [כ' סוף], לכן אף שנהגו כר"מ דעיקר הקניעות הוא האכילה, היינו דמאכילה ואילך כל זמן שישגה הולך קניעות אמה, ומכל מקום כל שעדיין לא ניצח צרכה המון ניצח ואכל מעט: **תרמ (ג) ט"ז סקיב ונתן נמי.** כלומר, וכי תימא בן שש צריך לתמו קרי ליה, מה ליתא, נתן נמי גבי סוכה כהאי גוונא. ופרש"ן כבר ד' כבר ה' כל מה לפוס חורפיה: (ג) שם עד בן שש. משמע עד שנה שנית ולא עד בכלל, ואינו יולא בעירוב אמו רק כל שנה ה': (ד) שם תרומתא דרבי ינאי. דאילו ממלקת בין (ה) [אית חרין למרין] י"ו לומר ששעורו עד סוף ארבע: (ז) שם טב"ד וצ"ע. ר"ל, בחריף: (ח) שם הכי ר"ב אסי וכו'. דהוי מלי לשתי לרב אסי נמי הכי, ולעולם לא עד בכלל, ובאמת לא נשעורו עד סוף חמש, ורב אסי צ"מ לא נשעורו עד סוף שש, אלא ודאי דשעורו דחיקא הוא, ולפי דהלכה כרב אסי מדמימח' ליה בגמרא סוף פרק אף על פי, לא נשי לשתי הכי, אלא משני עד בכלל, ותו אין צריך חילוק בין איתא לאיתא או לא: (י) שם ד"ה סבירא דהו עד בד"ד וכו'. ודאי דלא היה כעירא להו עד ועד בכלל, על שכן דהורבו להאי שנייה, אלא ר"ל דמסוס דלדיהו לא מיתרלע הקושיא לעמה ד"ה י"ו

תרמ א נשים בו. עיי' מ"א. סבור הייתי לומר דוקא לנשים, הא טומטום כו' יצרכו חמרים, דהוה ספק ספקא, עיי' דרכי משא [סימן] מקפ"ט [אות ב] ובעערת זקנים שם [ופ' הסימן]. ומכל מקום ראוי שלא יצרכו להם, כי אם ישמעו הטומטום ממי שמנצח לעצמו. ועיי' סימן י"ז [סעף ב] עומטום יתעקף בלח צרכה, והלכ"ל חולק, עיי' פרק ג' מהלכות מילה הלכה (ז) [ז] וזורה דעה הלכות מילה [סימן רסא סעף ג]. יע"ש כזה. ובסימן תרל"ט [משנזות וכן אות יב] טומטום יוכל ללחט יד מוצתו בין המשנזות דהוה ספק ספקא, יע"ש. ובגלל א' מדוד לאכול כיח אף ירדו גשמים ומלמטה, כנסימן תרל"ט בט"ז אות י"ז, וי"ל טומטום ספק ספקא שמה אשה ושמה (כסמ"ק) [כסמ"ג] [ענין מג קה, ג], וי"ל ומכל מקום י"ל לומר דלא נחשב לספק ספקא במקום שהר"ב [סימן מלטו סעף ה] כסמ"כרס"ט [צרכות ט"ז סוף סימן ג] עיי' יו"ד [כללס דהורחא איסור והיור אות ז, סימן ק' דמי סוף ספק ספקא ממודיס אוח ג]. ומה דלא יצרך צרכה דרמ"ו להממיר, אכל לא להקל * : **ב כבן חמש.** עיי' מ"א. ובסימן תו"ד [סעף ב] הוצי גס כן לשון הרמב"ם ו"ל כפרק ששי מהלכות עירובין הלכה כ"א בחמס, משמע דפסק לגמרי כרב אסי ועירובין פ"ג א, וכל אחד לפוס חורפיה, ופולגו רבי אסי על רב ינאי וריש לקיש ולא מתקל כלל בין אחיה לאביו כדלר' אלו. ועיי' ז"ל כסימן תו"ד [עמוד פקמה ד"ה וכן וד"ה ומכל]. אבל צכסף משנה פרק ו' הלכה א' מסוכה כתב דרב אסי מחלק בין אחיה לאביו בעיר, ועיי' נחם משנה שם פירש בענין אחר. ועיי' ט"ז [כאן [ס"ק ב]]. ועיי' אלהי רנה אוח ג'. ולפי מה שכתבתי אחי ספיר, דמסמינת המחבר כאן ובסימן תו"ד משמע דאין מחלק, רק כל אחד לפוס חורפיה: ג' חרי"ב. עיי' מ"א. ומה שכתב דלח"ר יולא להאכילו צדיים, לכאורה ראוי להיות יכול להאכילו צדיים, דיש חילוק בין אכילת איסור, ובין הימור בומן האסור. כמו שכתב [מ"א] ריש סימן רס"ט, וי"ל כזה. ועיי' אלהי רנה [סימן] שמ"ג [ס"ק ג']. ואלו כתב [אלהי רנה ס"ק ד] דצמרתום הדשן [סימן] י"ז משמע דלמו חיוב למכור במלוות עשה, יע"ש. והמ"א ציטון שמו"ג [ס"ק א] פסק כזו כמשנזות מהר"ם [ומרוטונורב] ו"ל [דפוס קיימנות סימן ו]. קטן בשמיי [עגרות] י"ל חיוב, דאח"כ לכלל גדלות אף לטעם א' ציטון [מרכ"ט] [מרכ"ט] לולב דרבנן, עיי' מנוכה בחבורה [עמוד קטנ]. והסן. עיי' סימן [מרכ"ט] [מרכ"ט] בלבוש [סעף א] 1:

מחצית השקל

החנין כי אם על האב, ולא על האם ולא על הבית דין, ולכן אם אין האב כאן, רשאים להאכילו חרין לטבח. עוד הביא תירוצ שני, דיש חילוק בין מצות עשה למצות לא עשה, ואפילו תימא דלא תעשה חמיר מעשה, מכל מקום אין שייך חנין כי אם במצות עשה, ולכן באוכל ובלות דהיא לא תעשה, אין בית דין צריכים להפרישו. מה שאין כן חנין עניו ביום הכיפורים והוא חנין לקום ועשה. אם כן גם על הבית דין חל חיוב החנין. ולאשר תירוצ האחרון נראה לתרומת הדרשן עיקר, וכמו שייק שם, ולכן כתב אע"פ שאין האב כאן אין להקל כו"ל עיי' סימן תריר"ו. [וי"ל], דמשם נובע דין זה כנזכר לעיל: ומב"ב מקום משמע דאחר כו'. ר"ל, נהי דזה במחלוקת שניה בשני תירוצי התוספות הנ"ל, היינו דוקא

שרף ד'

אין שואין צריך לאמו כ אקטן שאין דהיינו דאית לבוה, ואין מהר דנ בכרייהא כלל, דאורב לישא דקטן שצריך לאן מחמשר טפי בליחת לאביו ולכן סבירא ליה דלרב א' אין הפרש כזה, ובכל גזו מקרי צריך לאמו. מה שא כן לרבי ינאי וריש לקי אחי שפיר דין חילוק: דלדידהו הברייחא מיה בליחת לאבוח, אל עד בכלל, כדו שלא לעשו הפרש יותר משנה אחי ולפי זה המשו לשון הב וה"ט דלא סמיכין אה; שנייה כיון ולרב אסי שפ הוא מצינו לפרש הברירי כהמקשה דלא עד בכלל, ו דמיירי באיחת לאבוח, ו אסי מירי בליחת, דאלב

ד"ה סבירא דהו עד בד"ד וכו'. ודאי דלא היה כעירא להו עד ועד בכלל, על שכן דהורבו להאי שנייה, אלא ר"ל דמסוס דלדיהו לא מיתרלע הקושיא לעמה ד"ה י"ו

ג. צרימחא שם [נמנמ] סע:
 ד. כרכ הונא [א] ורב נחמן
 ט. [רי"ף רמב"ם שם]:
 ה. כרכי יוחנן שם, הרי"ף
 [שם] והרמב"ם בפרק ב'
 ט. שם [הנלה [א]]:
 ה. רמב"ם שם:
 ו. הרמב"ם שם והכל בו
 י. [יטן סע לה. ג]:
 תרזו א. מירמל לרמ"א
 פסקים דף נ"ד [ע"ג]:
 ג. משה יומא דף [ס"ד]
 [פ"ג] [ע"א]:

ציונים לרמ"א

(ד) (טור) [רי"ף] [יומא ג. ב
 ד"ה ופק, למה הרי"ף שם
 והרמב"ם שם עמוד ג.
 פ]:
 (ס) ר"ן [שם] בשם (ריא"ו)
 [רי"ף גיראת] [הלכות יום
 הכפורים עמוד נה] והמגיד
 [שם עמוד ג. יב"ט כמ"א
 ו] ואור דרוע [הלכות יום
 הכפורים סוף סימן נע"ח]
 הגהות מיימוניות [שם
 אות ין בשם הלכות
 גדולות [סימן ג עמוד קפט]
 ורוקח [סימן ר"ח עמוד קט]
 ורא"ם [למ"א שם סוף
 סימן נא; הו"מ דהשן סימן
 קט כ"ט הו"מ כ"ט כ"ט]
 ג. ד"ה [ע"ג] [ע"ג]:
 (ו) תרומת הדרשן סימן
 ק"ג [ע"ג]:
 (ז) טור [עמוד הל"ג]:
 (ח) תרומת הדרשן סימן
 ק"ה:
 (ט) כל בו [סימן ט"ה ג]:
 (י) רבינו ירוחם
 נתיב כ"ז [מ"א רמ, ג]:

יד אפרים

תרמז (ב"י ס"ק א) אב"ע
 יפוך ביד בעצמו א"א ע"י
 עכ"ם; כצ"ל:

הגהות והערות

(ח) תוספת מהר"ם
 קלאקא ש"מ:
 טו. בוגנוה לתקן, דכמה
 מהדורות הו"מ "לקטנים
 הגולאים":
 פ. ע"י הערה ג:
 [א] הא לרב הונא ק"א ק"א
 לע"ס הדין ד"ש קלמה
 מלכנן ולמפוקי מדר' יוחנן
 שם, א"ל מה לפסק הש"ע
 להשלמה י"א הוא כרכ נחמן
 וד"ל כרכ הונא:
 יב. בדברי משה מהר"ם
 מ"י טוף [וכן כמ"ה מהר"ם
 כמ"ה ו"י, א"ל כמ"ה
 לפני למה]:
 ג. בצ"ל הדמיון גירסת
 "כרעית", וכן היה לפני
 ה"י. כדמיון מאחזיקים
 הו"מ [ע"ג], וכן היה לפני
 הפ"א. ו"ש לפני עמדת
 למ"ד מ"ה גירסת

(הגהות מיימוניות שם עמוד ג אות ב.) ומכל מקום נראה לי דלא
 מתן להם לאכול, דהוי כמאכלי נבילות צדיקים, ולא דמי [ל] לטובה
 שרשאים ליתן לו לאכול חוץ לטובה, דהתם באכילה אין אסור,
 והיא נומנת לו ומה לה אם יאכל בטובה או חוץ לטובה, ואינה
 מחוייבת להכניסו לטובה. מה שאין
 כן לאן דהאכילה בעצמה אסור,
 והוי כנומנת לו נבילה, אלא כשאוכל
 אינה צריכה להפרישו, עיין סימן
 ש"מ"ג [מ"א ס"ק א]. ועוד, דהתם
 הוי מלכות עשה, [ע"י סימן רס"ט
 [מ"א ס"ק א]. ב"מ שאין מדקדקין
 צומן הזה להמנעות חינוך כשנת
 י"ב, משום דהכל לומדים, והוי
 כחוליס. ועוד, דסתמא חשיבי חוליס
 [ב"ח עמוד הל' ד"ה ומעשה] ל
 ג ש"מא נשרו. ואפילו הוא נעשה
 ע"י י"ג ציוס הכיפורים, עיין מה
 שכתבתי [סימן נ"ג סעיף י'
 [ס"ק ג] וצ"ח"ע סימן ק"ע סעיף
 כ. א"ל שאר מעניות [שם משמע
 דאין צריך להמנעות אלא אם כן יש
 לו ב' שערות:

**תרזו א אף על פי שלא
 אמרה. משמע דאם
 אמרה צריכה אני, אף על פי שאין
 פניה משמנות. וכן משמע צריכו
 ירוחם [נתיב כו מ"א רמ, ג] שכתב
 תחלה פסם עוכרה שהרימה, ומיירי**

תרמז פ"ח ב קטן בן תשע שנים וכו'. ו"ב נחמיה וסכה לילא חתוך ו"ש אומרים שכל זה:

ביאור הגר"א
 [ז] ונחמן והוא הדין כו'. כנחבאר לעיל [סי' ד"ה]: [ח] ויש אומרים כו'. כרבי
 יוחנן שם, וכן פסקו תוספות וכחכות שם [ג. א. ד"ה וכן] מהא דאביי שם:
 [ט] וכל מקום כו'. ממה שכתוב [יומא שם] אין מענין, משמע בכל עינוי, וקאמר
 אבל כו'. [והר"ן [יומא א. א. ד"ה יום] חולק על זה]: [י] [שרשן אב"א א"א כו'.
 מתניתין בסוף פרק י' דיבמות [ע"ג ב]: [יא] [נחמן] ואפילו כו'. כמו שכתוב
 בגדה שם [נחמן] אן הלכתא הווששין שמא נשרו היבא דבעל לאחר זמן, דספיקא
 דאורייתא: [יב] [שרשן אין כו' [נחמן] ואפילו כו'. דלא כפיורוש רש"י [יומא שם
 ד"ה אין מענין אותן. ועיין מה שכתוב בסיומן תרכ"ד סעיף ה' בהג"ה שם, ואין
 לנהוג כו':

תרזו [א] נשע"ב ב' הנהג' ופניה כו'. עיין סעיף ג':

ולתכתיב ולסוק, עכ"ל. ונראה לי דה"ל יהודה מפרש דה"ל
 שכול לעשות מעשה צדיקים, אלא לא יהנה אלא הרמיה
 כל, ולא ידעו דיו צדיקים, ואע"ג דלמא דני מנשה [שם פ"ג]
 ידה צדיקים ונמנת פה למינוק, שם הוא [הכרח משום ספק]
 סיכה אפשר לטוך ע"י כלי
 לא בעצמו, אלא ע"י עכו"ם:
 דגם הר"ן ורש"י כיונו לזה
 צאו אלא להורות שיש הימך לזה
 צדיקים, והיינו בדרך
 (ב) מאכילין אותו בר כרית
 זה אינו מדוקדק, דהא מוסרי
 אותו בשלש ג"כ היינו ברייתא
 אלא ל"ל כדכרע, והיינו בהמשך
 וכן הוא ברמב"ם [שם עמוד ג]
 (ג) והוא הדין לרמב"ם
 הבריא, כל"ל [ע"ג]: (ד) שאין
 צדיקים להשלים מדרב
 כ"ע. אלא חינוך לשעות צדיק
 דעם כ"י יוחנן שאלמך [יומא שם]
 ג' בן י"א מתניין אן
 לשעות, וכן י"ג למינוק ונחמן
 למינוק, ומשלימין מלאויות
 (ה) ואפילו הוא רך כו'. דה
 ספיקא דאורייתא, דשמת
 הסימנים:

סימן תרזו

דין עוברת מניקה ויולדת ביום הכפורים. וכו' ד' סעיפים:

א עוברת ומניקות ומשלימות ביום הכפורים:
ב עוברת שהריחה הגה [א] ופניה משמנת א אף על פי [א] שלא אמרה צריכה

הגהות רעק"א

(ב) שם [קטנים הם]. זהו מדברי הרמב"ם [שם עמוד ב, יא]. ועיין בתורן
 הרשן סימן ק"ה דכתב דבן י"ג ביום הכיפורים דמדד השלמה יש למנוק בן
 כחוש על הלכות גדולות [סימן יג עמוד קפט] ור"י [תוספות כחכות ג. א. ד"ה וכן
 דליכא השלמה מדרבנן. אלא דמכל מקום מחויב להשלים מטעם ספק דאורייתא
 דהכי פסקין בפרק יוצא דופן [גדה מו, א] דבדאורייתא היישין לשמא נשרו. ו
 שכן לרע"ב ספר התרומה [סימן קל"ג, א] שכתב דבגומא בלא שערות מני
 שמא אחת בגבו או בכרסו, ומי יוכל [להבין] [להבחין] [ע"ג] כו' דאי אפשר לב
 כל הנהג' ורמב"ם דכתב דמשלים מדרב' סופרים, איהו [כתוב] [כתב] [ע"ג] ח"פ
 לזמן תלמוד דהוי בקיאין בבדיקה, וכגון דאשלים לקטן בן י"ג ביום הכיפור
 ובדקין [כולל] [כל היום] [ע"ג] ולא אחי שערות, אבכהא גוונא ליכא לכת
 לשמא נשרו, ע"ש. ומה קשה לי על רבינו ב"י בשלחנו דקאי לזמן שלנו, אם

נקט משלימין מדרבי סופרים, הא הוי ספק דאורייתא אף בגונו דליכא למיחש לשמא נשרו, מכל מקום הא אין אנו בקיאין בבדיקה. ואף דיש לדחות כיון דמס
 משלימין עכ"פ מדרבנן ליכא נפקא מינה כל כך אם היא ג"כ מספק דאורייתא, מכל מקום קשיא על הרמ"א דכתב כאן אפילו הוא רך וכחוש [היינו דמסכין ד
 השלמה [בדרבנן] [בדרבנן], כמו שכתב בהגה הקודמת לזה] צריך להשלים שמא נשרו, ואמאי נקט רמ"א טעם זה ושביק אידך טעם דתרומת הדרשן דאין אנו בקיא
 והא נפקא מינה בגוונא דתרומת הדרשן הג"ל היכא דליכא חשש דנשרו. וליחור יש לעיין במה דנקט דתרומת הדרשן דוקא דאשלים יום י"ג שנים ביום הכיפורים,
 יהיה יום י"ג שנים באיזה זמן שיהיה, אם ביומא בדקין ליה כל היום דלא אחי ב' שערות ויצא מכלל חוקה דרבא [גדה מו, א], ממילא אחר י"ג שנים מהני בת
 לשויה קטן שלא להתענות ביום הכיפורים, למה דאיתא בתוספות נדה דף מ"ח ב' ד"ה [עכ"פ] [איבעית איתא] דחששא דנשרו הוי רק מכח חוקה דרבא, ובהו התל
 דאזיל ליה חוקה דרבא לא היישין לשמא נשרו [ראיתי בזה בגליון אמתיו וצוקל"ה על הבית שמואל באהע"ז סימן ק"ה ס"ל, ל' ד"ה צריכה וכו' שמא תתת הו"מ
 לא היו לה סימנים ותחת השני היה לה סימנים ונשרו [הגהות רעק"א ס"ק ה]. ולענין לפי מה שכתבו תוספות נדה [שם] דנשרו מכח חוקה דרבא, אם כן בממה נסת
 אם נידון דנשרו מכח חוקה דרבא ממילא אמרין דמיר כשהגיע [ה] לשנים הביא [ה] שתי שערות ונשרו קודם קידושי הראשון, וכל דאתא אומר תתת ראשון לא היה
 סימן אי"כ יצאה מחוקה דרבא ולא היישין לנשרו. אתר כך ראיתי לרי"ק מתוספות בכבא בתרא [קנן, א] ד"ה [ובדוק] [ובדוקין] כדברי הבית שמואל. וחידוש בעיני ש
 נזכר זה בדיוני דמיאון דאם בדקין כולי יומי רכלות שנת י"ב ולא הביא [ה] ב' שערות דלא אמרין בזה דנשרו, ויכולה למאן מרינא אף כבעל. ולפי מה שכתבת
 אחר שנים רבות יכולה למאן בבדיקה, ולא היישין שמא נשרו כיון דיצתה מחוקה דרבא. גם לפי מה שכתב הבית שמואל [שם] ס"ק כ"ט דהיכא דהביאה שערות
 שנים והם קיימים ועומדים אחר כך ולא נשרו, לא היישין שהביאה שערות אחרות ונשרו, אי"כ לטעמא דהרמ"א כאן דמשלימות דהיישין לנשרו, בכהאי גוונא
 נשרו שערות שקדמו לה קודם שנים אין משלימין, והא באמת גם בכהאי גוונא משלימין משום דאין אנו בקיאין. ובלבד [שם] ב' כתב באמת שני טעמים, דאין
 [בקיין] בבדיקה וגם דהיישין לשמא נשרו, אבל על הרמ"א קשה. גם קשה לי על הרמ"א סימן ל"ז סעיף ג' [יש אומרים דהאי קטן דוקא שוואן בן י"ג ויום א'
 הוא בזה לאו מצד חינוך הוא, דהא מדינא חייב כיון דהגיע לשנים, ואף דבדקוהו ולא הביא ב' שערות הא בדאורייתא היישין לנשרו. ועל כרחך כמו שכתבתי ב
 לעיל סימן ל"ז [ס"ק א] דמיירי בגוונא דליכא למיחש לשמא נשרו, דבדקוהו כל יומא ולא הביא ב' שערות, דגם אחר זמן לא היישין לנשרו כיון דיצא מחוקה דרב
 או בגוונא דהבית שמואל הג"ל, והא מכל מקום מדינא חייב מספק דאורייתא דאין אנו בקיאין בבדיקה ב' שערות. ומתוך חומר הקושיא נראה לענין דלייק דלא נקט
 לודאי כספר התרומה. כמו שמשמע בדיוני מיאון. דעיי' בסברת ב' דספר התרומה [ע"ג], ויש להמתיה דהבר. דהא לענין באמת יש לעיין על סברת ספר התרומה דאין

(ב) מאכילין. עיין ט"ז. אפשר הגרסא היה י"ב ברכיעית, משמע בחוך שעה רביעית, אמר שאינו כן. כי סובר בשתי שעות היינו סוף שחיים, דהיינו בשלש, מחנכין ונותנין בתוך ד'. היה רגיל בג' היינו סוף שלש, דהיינו בארבע, נותנין לו בארבע, היינו סוף ד' יהוה בחמישית, והוא מברכות (כ, א) וסימן ע' [סעיף ב] וסימן ק"ד [סעיף ב] לפירוש ויש גם ע"ד קטנים קטן פטור מקריאת שמע אף בחינוך, דאין רגיל בזמן קריאת שמע, שישן בכוך דהיינו בשלש שעות, מה שאין כן תפלה בדי' אז נעור, כבסימן ק"ו, א"כ מסתמא הוא הדין כאן הפירוש כן, ויורה הט"ז ז"ל שאין מחנכין רק שעה אחת, ובאמרו. ונדרס בארבע, היינו סוף ארבע יהוה חמישית. ועיין אליה רבה [סי' ג]. ולפי מה שכתבתי יתישב קצת: (ג) והוא הדין. עיין ט"ז. והינתן שעות בין לזכר ובין לנקיבה: (ד) שאינן צריכים. עיין ט"ז. וימא פ"ב א'. ועיין מ"א [סי' כ']: (ה) ואפילו. עיין ט"ז.

עיין תרומת הדרן [סימן] קנ"ה משמע דספק תורה לחומרא. והנה שעות פרק ב' הלכה י"א. ולכאורה דסבר כל ספק מן התורה שריא שאין כן כפי הנראה לדין י"ו דמן התורה אסור, חייב להשלים במא

סימן של"א סעיף ט', נ"מ ס"ק א': (ב) שאינן צריכים. הלל מינון שעות נרין, ט"ז [סי' ד]. ואין מדקדקין בזמן הוה להמנעות מיוק בשמ"ג, משום דהלל לומדים והו כמוליס. ועוד, דסתמא משיבי חוליס, צ"ח, נ"מ ס"ק ב':

מחשבות השק"ל

בטובה, אלמא אי ליכא אב שייך נמי חינוך. ומחצצים שמא היה להם אב רמחננס לכן. ואפילו לא היה להם אב, היחה האם מתנחנת למצוה בעלמא, עכ"ל התוספות. וכן הוא בתרומת הדרן הגי'ל. וכן כתבו התוספות בבירוף דף כ"ה ע"ב ויהי' בנזן. ובדף כ"ט ע"א [שם] מסקין הגמרא להירא לייש לקיש עי"ב ויהי' חייבת את בנה. ואע"ג דרבי יוחנן שם פליג עם ריש לקיש, ולרבי יוחנן אין צורך לומר דאשה אינה חייבת לחנך בנה. מכל מקום עדיף למעט במחלוקת ולומר דגם רבי יוחנן מורה בזה לריש לקיש. ועיין לעיל במ"א שם ג' [סי' א]: ומכ"ל מקום נראה לי דלא תתן כו'. ר"ל, האם, אע"ג דיאנה חייבת בחינוך: ולא דמי לפוכה שרשאים כו'. דאי לא חימא הכי מאי הקשו התוספות מהלני [המלכה שישבה עם בניה בטובה כזכור לעיל, דהא אסור לה ליתן להם לאכול חרין לסוכה: ואינה מחוייבת ליהבניה כו'. וזאת אינה חייבת בחינוך: ועוד דהתם הוה מצות עשה. ר"ל, לאכול בטובה הוא מצות עשה, ואיסור לאו חמור מעשה, דאיחא פרק קמא דבימות א, ו] בשמעטא דעליה, וכדמוכח נמי פרק בתרא (דבימות) [דיומא] [שם]. עכ"ל תרומת הדרן סימן צ"ד. ולכן כיון דאיכילה בטובה לא הוה רק עשה, לכן אפילו ליתן להם מותר. אלא שמ"א ריש סימן רס"ט דחה זה, לפי מאי דקיימא לן דאפילו איסור דרבנן אין מאכיליס בדיים, כל שכן עשה דאורייתא. לכן צריך לומר דמה שכתב פה ועוד דהתם הוה מצות עשה, נשאר עיקר חידושו הראשון דשאני סוכה דבאכילה אין איסור בו, ובאמת האכיליס לקטן בדיים חרין לסוכה אפילו לאשה אסור. וכן כתב להירא לקמן סימן [תר"מ] [סי' ג]. אלא מה שחילק לעיל דביום כיפור האכילה בעצמה איסור, כתב עכשיו סברא אחרת, אפילו יהיה יום הכיפורים דומה ממש לסוכה בזה מכל מקום יש להקל יותר בטובה דהוה מצות עשה, מביום הכיפורים. אולם התרומת הדרן בסוף התשובה הקשה על התוספות הגי'ל, והוכיח ממסכת עירובין [פ"ג, א] תוספות ד"ה קטן דגם האם חייבת בחינוך בנה, וסיים שאין להקל, ע"ש. מה שאין כו' בשנת י"ב. ר"ל, כשהוא בן י"א שלימים, כמו שכתב רמ"א דאין להקל כי אם בנער כחוש: משום דבכל צומדים כו'. וסמכין על דעת רש"י בכחכות דף נו"ן ע"א

וה"ה לחננתא ויהי' וכו' [תוספות] כפי פירושו של הכ"ח [ועמוד הלג דבור ראשון] דברי רש"י, ע"ש. אבל כשהוא בן י"ב שנים שלימים ונכנס לשנת י"ג מורה רש"י וגם הב"ח דצריך להשלים מדרבנן, אם לא בנער כחוש דסמכין על דעת יש אומרים שהביא רמ"א. ובספר אליה רבה [סי' ד] כתב בשם הב"ח

לבושי
(ו) ט"ז סק"א הברך משום סכנה. שרות רעה טורה על הלחם הנלקח בימים שלל נעלן שמתי, רש"י וימא דף ע"ו [ע"ג ד"ה מיתא]: (ז) מ"ג סק"ב ל"בוכה שרשאים וכו'. נסמן תר"מ בנ"א ס"ק ג' שאלו אינה ממוינת לחנו: (ח) שם עיין סימן ר"ב. נמג"ל שם ריש הקמין, דליסור לחו אסור ליתן ליתוק,

אוצר מפרשים
הר"ן א [ש"ע ס"ה ע] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא: (י) ש"ע ס"ה ע [ע"ג] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא: (י) ש"ע ס"ה ע [ע"ג] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא:

דנשאר מלווה לנד יום הכיפורים אין הלכ מחויב לחנך במו, כי אם בן, ולדלגו עיין סימן שמי"ג: ג שמו"א. עיין מ"א. נסמן ג' [מ"א] אות י"ג. משמע כשנולד ביום הכיפורים אפילו בנפך היום, ערז יום הכיפורים שלמו לו י"ב שנה, ללא צענין מעת לעת, ומיד בין השמעות יום הכיפורים הוה י"ג שנים שלימות ומחויב להמנעות מן המורה צ"ב שעות, ונספק שמהל שגרו ספק לחומרא. ועיין סימן קנ"ה צ"ה צ"ב סעיף כ' דנשור הוה ספק מורה. וכן נזמון ששים י"ג שנים ולא הביא צ"ב שעות אין צריך להמנעות, דספק דרבנן הוא לקולא. וז"ה צ"ה צ"ב סעיף א' [מ"א] אות א' הלכ מחנכין לשעות:

תריז א אף על פי. עיין מ"א. משמע המחבר מיירי בלא שעתה פניה, רק אמרה לריכה אני, מאלילין אותה. ונשאר כל אדם דוקא פניו משמתי, הא לריך אני לא מהני, ככספי' ג':

המחבר שכתב משלימין מדברי סופרים, הוא דברי הר"מ ז"ל [שביתא ומדברין אסור. ואפשר אף באיסור כרת (עיין הלכות שגרות י"ו)], מה התורה. ועיין תרומת הדרן שם, ואי"ה במ"א [אות] ג' יבואר עוד:

תריז (א) שלא אמרה. ואם אמרה לריכה אני, אע"פ שאין פניה משמעות, ונשאר כל אדם לא מהני לחיבה, אלא א"כ שעתה פניו, מ"א [סי' א], ע"ש. ועיין סעיף ג':

על מה שכתב רמ"א ויש לסמוך עליהו בנער שהוא כחוש, וז"ל, ומנהגו בכל החינוקות כן, כיון שלומדים כלם. וגם בזמן הזה מסתמא חשיבי הוליס (כו'). באמת הבי"ח לא הקיל כי אם כשהוא בן י"א כנחבאר לעיל. ואפשר דבספר אליה רבה כתב כן מסבבה דנפשחה על פי סברת הב"ח: ועוד דסתמא חשיבי הוליס: ר"ל, בזמן הזה דירדה חולשה לעולם, וסיים בב"ח, וכיון דלא בקיאים אימת, ספק נפשות להקל: (פ"ק ג) שמו"א. בן י"ג ביום הכיפורים עיין מה שכתבתי סימן ג"ב, כצ"ל ט"ו, וז"ל, דהו מיקרי בן י"ג שנה ויום אחד, דהיינו י"ג שנים שלימים, וכיון שמתחיל יום שנולד בו, יום אחד קרינן ביה, עכ"ל שם ס"ק י"ג: אבל שאר תעניות משמע דאין צריך. דדוקא ביום הכיפורים חיישינן שמא נשור, דהו ספק דאורייתא, דאולין לחומרא. מה שאין כן שאר תעניות ציבור דאין רק מדרבנן, וספק דרבנן לקולא:

תריז (א) אף על פי כו'. משמע דאם אמרה צריכה אני אף על פי שאין כו': דדברי רמ"א הם דברי רבינו ירוחם. וכתב הרב ב"י [ועמוד הלג ד"ה] כתב דהם דברים פשוטים, דלא גרע מעוברת משאר כל אדם שפניו משתנות אף על פי שאינו אומר שצריך מכל מקום נותנים לו, כמו שכתבו סעיף ג'. אם כן על דהעתיקו רמ"א, על כרחך צריך לומר דלדיוקא אתי דבאין פניה משתנות צריכה לומר צריכה אני, ואם כן מוכח דבאין פניה משתנות מכל מקום מהני כמה שאמרה צריכה אני: וכן משמע ברבינו ירוחם שכתב תחלה פתם כו'. אין ספר רבינו ירוחם תחת ידי, והרב ב"י לא הביא כי אם סוף דברי רבינו ירוחם, וכפי משמעות לשון מ"א לשון רבינו ירוחם כן הוא, עובדה שהירחה נותנים לה (ומכאן ראיין הובא בהרב ב"י), וכתב הרמב"ן [נדרת אהם עיין הסנה עמוד כח] שאפילו לא אמרה צריכה אני כל שראו אותה מתאוה כו' ופניה מוריקות מאכילין אותה, עכ"ל. והבין הכ"ח דמה שכתב בשם הרמב"ן הוא פירוש לתחלת דבריו, שמה שכתב תחלה עובדה שהירחה נותנים לה, היינו שפניה מוריקות אף על פי שלא אמרה צריכה אני, אבל אם אין פניה משתנות לא מהני אמירתה צריכה אני, ולכן כתב הב"ח משתנות נותנים לה, דהיינו שהטור כתב משמע דעוברת אפילו אין פניה משתנות נותנים לה, דבטור [ועמוד הלג] כלשון הרב ב"י, ומדסתם ולא הוכיח שפניה משתנות משמע אפילו אין פניה משתנות נותנים לה, ע"ש. ומ"א כתב דאין כאן מחלוקת, דגם רבינו ירוחם מתיר אפילו אין פניה משתנות, וזוהו מיירי רבינו ירוחם ברישא

שרד
הלל ליסור עשה שרי. והכל נמי דקובה אינה רק עשה, מה שאין כן יום הכיפורים: (ז) שם סק"ג סימן ג' סעיף י'. דשם מנוהר דמוחר לו לעבור לפני התיבה כשהוא גזול, דמחשבינן ליה לגדול אפילו לקולא, כל שכן כן לחומרא, ומיישינן שמהל שרי, דהוה סמיקא דלורייתא: (ח) שם שם משמע דאין צריך וכו'. דהם סמיקא דרבנן:

אוצר מפרשים
הר"ן א [ש"ע ס"ה ע] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא:

הר"ן א [ש"ע ס"ה ע] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא:

הר"ן א [ש"ע ס"ה ע] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא:

הר"ן א [ש"ע ס"ה ע] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא:

הר"ן א [ש"ע ס"ה ע] עובדה שהירחה כו'. ואם אין סכנה לאחשה, רק להולד, עיין סימן ש"ל במג"א סי' ט"ז. אבל הרא"ש ויפ"א ס"ח סי' ג' [ד"ה] [ש"ג, ב] ד"ה וכו' כתבו שלא משכחת סכנת העובר בלא סכנת האשה, דכל מפלג בחובה סכנה היא: